

Masarykova univerzita

Filozofická fakulta

Ústav české literatury a knihovnictví

Kabinet informačních studií a knihovnictví

Anna Kultová

**Zavedení psychologických kurzů a seminářů do
celoživotního vzdělávání knihovníků ve veřejných
knihovnách**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Petr Škyřík Ph.D.

2012

*Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala
samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury*

.....

Podpis autorky práce

Poděkování:

Zde bych chtěla poděkovat svému tatínkovi za cenné připomínky k mé práci a PhDr.
Petru Škyříkovi Ph.D. za veškerou pomoc a poskytnuté rady.

Bibliografický záznam: KULTOVÁ, Anna. Zavedení psychologických kurzů a seminářů do celoživotního vzdělávání knihovníků ve veřejných knihovnách. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2012. str. Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Škyřík Ph.D.

Anotace:

Tématem této diplomové práce jsou kurzy s psychologickou tematikou v dalším vzdělávání knihovníků ve veřejných knihovnách. Teoretická část práce rozebírá pojem celoživotního vzdělávání knihovníků, popisuje uskutečněné projekty související se vzděláváním knihovníků a prezentuje organizace zabývající se danou problematikou. Praktická část analyzuje názory na psychologické kurzy metodiček vzdělávání tří knihoven - dvou krajských a jedné městské-, dále odhaluje problémy stojící na cestě k uskutečňování těchto kurzů a nabízí možná řešení současné situace.

Annotation:

The theme of this thesis are the courses with psychological theme in continuing education of librarians in public libraries. The theoretical part of the paper discusses the concept of lifelong learning, describes implemented projects related to education of librarians and presents the organizations dealing with the topic. The practical part analyzes the opinions of learning methodists to the psychological courses from three libraries - two of them regional, one of them urban -, further reveals the problems standing in the way to achieving these courses and offers possible solutions to the current situations.

Klíčová slova: celoživotní vzdělávání, veřejná knihovna, psychologie, psychologické kurzy

Keywords: lifelong learning, public library, psychology, psychological courses

Obsah

Úvod.....	1
1. Celoživotní vzdělávání knihovníků v České republice	3
1.1. Celoživotní vzdělávání	3
1.2. Vzdělávání knihovníků v systému knihoven ČR	4
1.2.1. Systém knihoven České republiky	4
1.2.2. Regionální funkce knihoven ve vzdělávání knihovníků	5
1.3. Projekty pro podporu vzdělávání knihovníků	6
1.3.1. Projekt CASLIN - Czech and Slovak Library Information Network	6
1.3.2. Konsorcium MOLIN - Moravian Library Information Network.....	7
1.3.3. Projekt DECIDoc - Développer les Eurocompétences pour l'Information et Documentation.....	8
1.3.4. Projekt CERTIDoc - Système Européen de Certification des Professionnels de l'Information-documentation.....	10
1.3.5. Program VISK - Veřejné informační služby knihoven.....	11
1.3.5.1. VISK 2 - Mimoškolní vzdělávání knihovníků.....	11
1.4. Organizace pro podporu mimoškolního vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků.....	12
1.4.1. SKIP - Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR	12
1.4.2. SKIP - Sekce vzdělávání.....	12
1.4.3. SDRUK - Sdružení knihoven České republiky	13
1.4.4. AKVŠ - Asociace knihoven vysokých škol České republiky.....	13
2. Psychologické kurzy v mimoškolním vzdělávání knihovníků	14
2.1. Psychologie a knihovník	14
2.2. Definice psychologie jako vědy	15
2.3. Základní disciplíny	15
2.3.1. Obecná psychologie	17
2.3.2. Sociální psychologie	20
2.3.3. Vývojová psychologie	24
2.4. Aplikované disciplíny	27
2.4.1. Manažerská psychologie	28
2.4.2. Psychologie práce a organizace	29
2.4.3. Psychologie reklamy	30

2.4.4. Pedagogická psychologie	30
2.4.5. Duševní hygiena.....	31
2.5. Speciální disciplíny	33
2.6. Definice kurzu s psychologickou tematikou	34
3. Praktická část práce.....	35
3.1. Cíle výzkumu	35
3.2. Metoda výzkumu.....	35
3.3. Popis výzkumného souboru a výběru vzorku	36
3.4. Technika sběru dat	37
3.5. Analýza dat.....	37
3.6. Interpretace výsledků	37
3.6.1. Témata kurzů, které se školí v oslovených knihovnách	37
3.6.2. Témata psychologických kurzů školených v knihovnách - minulost, současnost, budoucnost.....	38
3.6.3. Zájem knihovníků o psychologická témata	39
3.6.4. Na základě čeho knihovny určují témata kurzů?	40
3.6.5. Osobní zkušenost a názor	40
3.6.6. Co brání uskutečnění kurzů	41
3.6.7. Co by uskutečnění psychologických kurzů podpořilo	43
3.7. Shrnutí	44
3.8. Diskuze.....	44
Závěr	46
Použitá literatura:	47
Seznam příloh	56
Přílohy.....	57

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá možnými tématy kurzů a seminářů v oblasti psychologie v procesu celoživotního vzdělávání knihovníků ve veřejných knihovnách. S rostoucími nároky na schopnosti a vědomosti knihovníka, se pracovník knihovny musí vzdělávat jak v technické, tak i v personální rovině. Požadavky na schopnosti knihovníka a jeho celoživotní vzdělávání jsou dnes již konkrétní, proto je možné uvažovat i nad konkrétními kurzy, které by tyto schopnosti měly rozvíjet.

Vzhledem k obavám o zániknutí knihovnické profese takové, jak ji známe ¹, je potřeba, aby měli knihovníci nejen technické znalosti, které je nutné každým rokem aktualizovat a rozšiřovat také schopnosti v oblasti sociálního kontaktu.

Cílem mé práce je v teoretické části zmapovat oblast celoživotního vzdělávání knihovníků a najít v oblasti psychologie obory a témata, která by byla vhodná pro zařazení do celoživotního vzdělávání knihovníků ve veřejných knihovnách. V praktické části mé práce je cílem kvalitativním výzkumem zjistit atraktivitu kurzů z oblasti psychologie pro knihovníky, odhalit faktory bránící pořádání takových kurzů a najít řešení, která by pomohla psychologické kurzy zařadit do celoživotního vzdělávání knihovníků ve veřejných knihovnách.

První část mé práce pojednává o celoživotním vzdělávání knihovníků v České republice. Čtenář se blíže dozví o projektech a organizacích, které se zabývají celoživotním vzděláváním knihovníků. Zmíněnými projekty jsou Projekt CASLIN, Konsorcium MOLIN, Projekty CERTIDoc a DECIDoc, program VISK a VISK2. Organizace zabývající se vzděláváním knihovníků popsané v mé práci jsou SKIP, SDRUK a AKVŠ.

Ve druhé části se čtenář dozví o psychologických disciplínách, jejich oborech a tématech, jejichž aplikace do celoživotního vzdělávání knihovníků by rozvíjela požadované schopnosti. K teoretickým (základním) disciplínám psychologie řadíme obecnou, sociální a vývojovou psychologii. V části pojednávající o aplikovaných disciplínách se čtenář dozví o tématech z oblasti manažerské psychologie, psychologie práce a organizace, psychologie reklamy, pedagogické psychologie a o důležitosti duševní hygieny.

Třetí část mé práce se týká kvalitativního výzkumu, který byl proveden ve třech knihovnách. Prostřednictvím výzkumu se pokouším odhalit design vzdělávání knihovníků v oblasti psychologie v praxi, snažím se nalézt bariéry, které brání zavedení kurzů do praxe a následně jsem se pokusila stanovit několik doporučení, která by pomohla zlepšit současný stav vzdělávání knihovníků v oblasti psychologie.

¹ MASSUARD, A. Knihovník nebo robot - Budoucnost profese XXI. století. *Knihovna*. [online]. 2009, roč. 20, č. 1, s. 119-124 [cit. 2011-11-13]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovna91/mass.htm>>. ISSN 1802-8772.

Jedním z omezení mé práce je fakt, že psychologie je velice široká vědní disciplína s mnohými přesahy do jiných vědních oborů, což způsobuje možnou nekompletnost zmíněných témat. Ve své práci jsem vybírala z nejvíce zmiňované palety oborů, kterými se psychologie zabývá s vědomím, že existuje mnoho dalších oborů, které nejsou často zmiňovány, avšak mohly by být relevantní ke knihovnictví. Na základě tohoto faktu není seznam témat kompletní, ačkoliv je přiměřeně široký.

Dalším omezením mé práce je obecnost témat navrhovaných psychologických kurzů. Mým cílem nebylo předložit seznam konkrétních kurzů s vymezeným obsahem a názvem, ale navrhnout oblasti, ve kterých je možné uvažovat o konkrétních kurzech podle potřeb jednotlivých knihoven.

Poslední omezení, které by mělo být hned v úvodu práce zmíněno, je uskutečněný výzkum. Vzhledem k časovým možnostem a požadavkům na bakalářskou práci, není výzkum, který jsem uskutečnila, dostatečně objemný a neukazuje všechna pozitiva a negativa v dané problematice. Ačkoliv jsem zvolila kvalitativní výzkum, jehož úkolem je do hloubky prozkoumat danou problematiku, šíře mého průzkumu není dostačující pro určení obecnějších závěrů.

Překážkou, která mi stála v cestě k získání co nejvíce informací, je má neznalost praxe metodických vzdělávání a problémů, které se k praxi vážou. Řešení tohoto problému navrhnu v závěru své práce.

1. Celoživotní vzdělávání knihovníků v České republice

První část mé práce se zabývá celoživotním vzděláváním knihovníků v České republice. Nejprve je potřeba vymezit pojem celoživotního vzdělávání, definovat termíny, které jsou se vzděláváním spojené. Následně čtenáře seznámím se systémem knihoven v ČR a s konceptem regionálních funkcí knihoven ve vzdělávání knihovníků. Třetí kapitola se bude týkat projektů na podporu vzdělávání a poslední kapitola bude pojednávat o organizacích, které se zabývají celoživotním vzděláváním.

1.1. Celoživotní vzdělávání

Požadavek na celoživotní vzdělávání předložil již Jan Amos Komenský. Přesně formulované požadavky na vzdělávání se ale objevily až před třemi čtyřmi desítkami let díky snahám UNESCO, Rady Evropy a OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) ². Limitované možnosti vzdělávání během celého života jedince a možnosti vzdělávání pouze v mládí ³, umožnily vzniknout konceptu celoživotního vzdělávání. Tradiční pojetí výuky se postupně přetvořilo v koncepční změnu, která zahrnuje všechny možnosti učení v dětství i v dospělosti, v tradičních vzdělávacích institucích v rámci vzdělávacího systému i mimo něj ⁴. S ekonomickým a společenským pokrokem Evropy směrem ke znalostní společnosti je potřeba umožňovat přístup k informacím a znalostem, aby Evropané mohli být součástí konkurenceschopné společnosti. Celoživotní učení si klade dva hlavní cíle: podporovat aktivní občanství a podporovat zaměstnatelnost ⁵. Těchto cílů jedinec dosahuje záměrným a nepřetržitým vzděláváním sebe sama formálně, neformálně a informálně ve škole i mimo ni ⁶:

- formální učení se odehrává ve vzdělávacích institucích a jeho cílem je získání uznávaných certifikátů a kvalifikací.
- neformální učení může probíhat na pracovišti, prostřednictvím činností organizací nebo prostřednictvím organizací a služeb

² Lifelong Learning. *Policy brief* [online]. 2004, February. [cit. 2012-10-15]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/education/highereducationandadultlearning/29478789.pdf>

³ tamtéž

⁴ Rozvoj celoživotního učení. *Národní vzdělávací fond* [online]. 2011 [cit. 2012-10-15]. Dostupné z: <http://www.nvf.cz/rozvoj-celozivotniho-uceni>

⁵ Memorandum o celoživotním učení. *Národní vzdělávací fond* [online]. 2000 [cit. 2012-10-15]. Dostupné z: <http://old.nvf.cz/archiv/memorandum/obsah.htm#1>

⁶ tamtéž

- informální vzdělávání je přirozeným znakem každodenního života, nemusí být záměrné a ani účastníci sami nemusí postřehnout, že se obohatili o vědomosti či dovednosti.

Existují definice dvou základních etap celoživotního učení - počátečního a dalšího vzdělávání. Počáteční vzdělávání zahrnuje v první řadě základní vzdělávání, které má všeobecný charakter a kryje se s dobou plnění povinné školní docházky; dále střední vzdělání, které může být jak všeobecné, tak odborné a je ukončené maturitní zkouškou, výučním listem nebo závěrečnou zkouškou; posledním typem počátečního vzdělávání je terciální, které zahrnuje vysokoškolské a vyšší odborné vzdělání⁷. Další vzdělávání probíhá až po vstupu vzdělávajícího se na trh práce. Může být zaměřeno na různorodé spektrum vědomostí, kompetencí a dovedností ať pro pracovní, občanský nebo osobní život⁸.

1.2. Vzdělávání knihovníků v systému knihoven ČR

Druhá kapitola práce nabízí přehled systému knihoven ČR a bližší seznámení s regionálními funkcemi knihoven ve vzdělávání knihovníků.

1.2.1. Systém knihoven České republiky

Systém knihoven v České republice poskytujících veřejné knihovnické a informační služby je upraven zákonem č. 257/2001 Sb. o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). Podle tohoto zákona tvoří systém knihoven:

- Národní knihovna České republiky, Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana, Moravská zemská knihovna v Brně, zřízené Ministerstvem kultury
- krajské knihovny, zřízené příslušným orgánem kraje
- základní knihovny, zřízené příslušným orgánem obce
- specializované knihovny⁹.

⁷KUKRECHTOVÁ, M. *Mimoškolní vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků*. Brno : Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2010, 131 s., Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Škyřík.

⁸ *Strategie celoživotního učení ČR*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007. ISBN 978-802-5422-182.

⁹ Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). *epravo.cz*. [online]. [cit. 2010-06-10]. Dostupný z <<http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-ze-dne-29-cervna-2001-o-knihovnach-a-podminkach-provozovani-verejnych-knihovnickych-a-informacnich-sluzeb-knihovni-zakon-2631.html>>. ISSN 1213-189X.

1.2.2. Regionální funkce knihoven ve vzdělávání knihovníků

Aby mohla být zaručena dostupnost veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky, je potřeba takové aktivity celostátně koordinovat. Právě regionální funkce knihoven vycházejí z dělby práce a koordinace odborných činností knihoven ¹⁰. Koordinační, odborné, informační, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti vykonává centrum systému knihoven - Národní knihovna ČR. V jednotlivých krajích pak plnění regionálních funkcí zajišťuje a financuje krajská knihovna ¹¹. Regionální funkce knihoven stanovily 9 cílů, mezi nimiž najdeme i požadavek na garanci kvalifikačního růstu pracovníků knihoven (celoživotní vzdělávání). Dalšími body dokumentu „Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky“ jsou: kritéria výběru knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí, zásady pro rozdělení finančních prostředků na výkon regionálních funkcí knihoven a standardy pro výkon regionálních funkcí knihoven. Tyto standardy byly stanoveny pro zajištění rovnoměrného výkonu regionálních funkcí knihoven a upravují kvalitativní a kvantitativní parametry výkonu těchto služeb. Nároky na způsob a úroveň poskytování služeb jsou následující:

- Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů
- Statistika knihovnických činností
- Vzdělávání knihovníků, semináře a porady
- Tvorba výměnných knihovnických fondů, jejich cirkulace a distribuce
- Pomoc při revizi a aktualizaci knihovnických fondů
- Nákup a zpracování knihovnických fondů pořízených z prostředků provozovatele (obce) a jejich distribuce
- Servis automatizovaného knihovnického systému ¹².

Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky stanovuje minimální počet hodin na vzdělávacích akcích, které musí knihovník absolvovat. Pro knihovníky pracující v profesionálních knihovnách je počet hodin stanoven na 30, pro knihovníky

¹⁰Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky [online]. [cit. 2010-04-11. Dostupné na World Wide Web: <knihovnam.nkp.cz/docs/MetPokynMK05.doc >.

¹¹ tamtéž.

¹² tamtéž

z neprofesionálních knihoven pak na 8 hodin. Objem vzdělávacích akcí není stanoven¹³.

1.3. Projekty pro podporu vzdělávání knihovníků

Tato kapitola mé práce nabídne čtenáři přehled projektů realizovaných v České republice, které se zabývají celoživotním vzděláváním knihovníků. Náplň činnosti a zájmy projektů tvoří teoretický podklad pro druhou i třetí část mé práce.

1.3.1. Projekt CASLIN - Czech and Slovak Library Information Network

„Projekt CASLIN není pouhým projektem automatizace knihoven, ale je projektem změny organizace knihovnictví s využitím nové technologie“¹⁴. Toto jsou slova, kterými profesor Lass ohodnotil projekt CASLIN. Tento projekt se zrodil v roce 1991 podepsáním prohlášení o „Společném záměru“ čtyřmi knihovnami - Národní knihovnou ČR, Moravskou zemskou knihovnou v Brně, Slovenskou národní knihovnou v Martině a Univerzitní knihovnou v Bratislavě¹⁵ - a díky kontaktu a finančnímu grantu Mellonovy nadace. Z geografických a administrativních důvodů byla stanovena dvě centra - Národní knihovna ČR a Slovenská národní knihovna. Tato centra plnila dva hlavní úkoly: zabezpečení bibliografického zpracování národní produkce a postupně se vytvářející souborný katalog všech zúčastněných institucí.

Projekt CASLIN si jako hlavní cíl své existence vytyčil vytvoření efektivního postupu pro položení základů celostátní knihovní sítě, která by byla schopná poskytnout jak domácím, tak zahraničním uživatelům snadný, rychlý a bezbariérový přístup k informacím a dokumentům uložených ve fondech našich i zahraničních knihoven. Další cíle celostátního projektu byla orientace na služby veřejnosti, zlepšení a zvýšení využívání primárních i sekundárních dokumentů v jednotlivých knihovnách i prostřednictvím služby MVS a nepřímý účinek na koordinaci akvizice a podobných činností¹⁶.

¹³ Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky [online]. [cit. 2010-04-11]. Dostupné na World Wide Web: <knihovnam.nkp.cz/docs/MetPokynMK05.doc>.

¹⁴ KREBES, J. Projekt CASLIN dnes. *Souborný katalog ČR* [online]. 2006 [cit. 2012-10-21]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/Caslin/o-projektu/projekt-caslin-dnes/>

¹⁵ PORTLOVÁ, V. *CASLIN - budování elektronické sítě knihoven aneb spolupráce knihoven v ČR při vytváření jednotného a snadného přístupu k různým informačním zdrojům*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, 2007. 108 s. Vedoucí diplomové práce prof. Andrew Lass.

¹⁶ KREBES, J. Společný záměr: Ředitelé čtyř hlavních českých a slovenských knihoven se shodují na svém společném záměru. *Souborný katalog ČR* [online]. 2006 [cit. 2012-10-21]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/Caslin/o-projektu/spolecny-zamer>

Ukončením projektu CASLIN 2. února 1996 v Brně mohly být shrnuty výsledky projektu, které se projeví v následujících oblastech: ¹⁷

- a. automatizace velkých knihoven
- b. napojení knihoven na Internet
- c. přijetí jednotných knihovnických standardů - UNIMARC, ISBD, AACR2
- d. retrospektivní konverze klasických katalogů
- e. rozvoj mikrografie
- f. implementace celostátního souborného katalogu - ALEPH.

Ukončením projektu CASLIN jeho snahy však nekončí. Mellonova nadace i nadále podporuje čtyři menší projekty, které jsou dohromady označovány jako CASLIN +. Těmito projekty jsou ¹⁸:

- LINCA - automatizace knihoven Akademie věd ČR
- KOLIN - konsorcium akademických knihoven košického regionu
- RETROCON - projekt retrokonverze v Národní knihovně
- MOLIN - konsorcium akademických a státních vědeckých knihoven moravského regionu.

1.3.2. Konsorcium MOLIN - Moravian Library Information Network

Dalším projektem pro celoživotní vzdělávání knihovníků je Konsorcium MOLIN. Tento projekt, respektive konsorcium čtyř moravských knihoven (Masarykovy univerzity v Brně, Palackého univerzity v Olomouci, Moravské zemské knihovny v Brně, Státní vědecké knihovny v Olomouci), běžel od zimy 1996 do podzimu 1999 ¹⁹. V roce 1999 projekt MOLIN podpořil snahy o vytvoření Výukového centra MOLIN pro další vzdělávání knihovníků jehož hlavními cíli jsou:

¹⁷ PORTLOVÁ, V. *CASLIN - budování elektronické sítě knihoven aneb spolupráce knihoven v ČR při vytváření jednotného a snadného přístupu k různým informačním zdrojům*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, 2007. 108 s. Vedoucí diplomové práce prof. Andrew Lass.

¹⁸ BARTOŠEK, M. *Knihovny MU a projekt MOLIN*. Zpravodaj ÚVT MU. ISSN 1212-0901, 1997, roč. VII, č. 4, s. 11-12.

¹⁹ tamtéž

- integrace a sjednocení všech mimoškolních vzdělávacích aktivit českých knihovníků včetně koordinace a celoživotního vzdělávání knihovníků všech typů knihoven v České republice;
- zlepšení znalostí a přístupu k informacím o vzdělávání pro co nejširší okruh knihovníků ČR majících zájem o další vzdělávání;
- zvýšení kvality a zajištění flexibility knihovnických služeb a přizpůsobení českých knihoven podmínkám evropských knihoven;
- zaměření vzdělávacích knihovnických kurzů především na služby veřejnosti a podpora anglické konverzace vedoucí k postupnému řešení jazykové bariéry ve službách zahraničním uživatelům;
- nový systém hodnocení vycházející z týmového řešení úkolů, písemných testů, závěrečných ústních zkoušek a nového typu vysvědčení;
- distanční vzdělávání především pro zahraniční účastníky organizováním mezinárodních seminářů, konferencí, workshopů nebo jiných společných akcí zaměřených na speciální problémy dalšího vzdělávání knihovníků²⁰.

Nejen že vzdělávací centrum integruje a pomáhá při kooperaci mimoškolních vzdělávacích aktivit českých knihovníků, ale také pořádá školení s následujícími tématy: zpracování fondů AACR2 a UNIMARC, akviziční politika a doplňování fondů. Semináře, které knihovníci doposud postrádali, se týkají témat např. sociální komunikace v knihovnách, nácvik asertivního chování, seznámení s legislativou a praxí knihoven EU, anglická konverzace pro pracovníky ve službách. V důsledku chybění takových témat se rozvíjí snaha o odstranění jazykové bariéry na univerzitách a ve vědeckých knihovnách a zlepšení komunikačních schopností knihovníků²¹.

1.3.3. Projekt DECIDoc - Développer les Eurocompétences pour l'Information et Documentation

Třetím projektem, jehož účastníkem byla i Česká republika, je DECIDoc. Podepsáním smlouvy mezi ABDS (Association des Professionnels de l'Information et de la Documentation - Asociace francouzských dokumentalistů) a SKIPem (Svaz knihovníků a informačních pracovníků) v roce 1998 se knihovníci SKIPu a ÚISK FF

²⁰ KUKRECHTOVÁ, M. *Mimoškolní vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků*. Brno : Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2010, 131 s., Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Škyřík.

²¹ KÁNSKÁ, P. Výukové centrum pro další vzdělávání knihovníků v České republice. *Národní knihovna: knihovnická revue* [online]. 2000, 2-3 [cit. 2012-10-23]. ISSN 1214-0678. Str. 99 - 102. Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/nkkr0002-3/0002-3099.html>

UK zapojili do evropského projektu DECIDoc²². Dohromady se projektu zúčastnilo 9 evropských zemí, mezi něž patří Francie, Belgie, Česká republika, Německo, Portugalsko, Rumunsko, Španělsko, Švýcarsko, Velká Británie a v průběhu projektu se připojila ještě Itálie.

Realizace projektu DECIDoc je reakcí na potřebu zvýšení transparentnosti znalostí a dovedností pracovníků v informačních a dokumentačních službách (IDS) i na potřebu dalšího vzdělávání v tomto oboru. Stanovení konkrétních cílů pomohlo vytvořit jednak rejstřík evropských kompetencí pracovníků IDS, jednak jednotné evropské certifikáty pro pracovníky v této oblasti²³. Stanovení profesních kompetencí skýtá podporu při udržení pozice na trhu práce, dále pak předkládá základní nástroj pro orientaci jak ve formálním tak v neformálním vzdělávání²⁴. Mimo cíle definovat kompetence pro knihovníky si DECIDoc klade za cíl analýzu národních potřeb, definování kritérií a vytvoření kvalifikovaných podmínek pro rozvoj celoživotního odborného vzdělávání a docílení kompatibility mezi národními systémy²⁵.

Díky projektu DECIDoc bylo vytvořeno 30 kompetencí, které by knihovníci a informační pracovníci měli splňovat nebo celoživotním vzděláváním získávat a vylepšovat. Těchto 30 schopností je rozděleno do 4 skupin. První skupina obsahuje kompetence specifické pro KIS. Ve druhé najdeme požadavky na komunikační a příbuzné znalosti. Třetí skupina podchycuje řídicí a organizační schopnosti a čtvrtá skupina zahrnuje další oblasti znalostí užitečných pro KIS. U každé kompetence ještě rozlišujeme čtyři úrovně od základní po komplexní. K odborným kompetencím jsou v „Euroreferentiel“ ještě připojeny hlavní schopnosti, které by knihovník měl mít. Napočítáme jich patnáct²⁶. V roce 2001 bylo stanoveno, že cíle DECIDocu (potřeba

²² BURGETOVÁ, J. Odborné znalosti a dovednosti v oboru knihovnických a informačních služeb - výsledky projektu DECIDoc. *Národní knihovna: knihovnická revue* [online]. 2001, č. 3, 169–174 [cit. 2012-10-23]. ISSN 1214-0678. Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/NKKR0103/0103169.html>

²³ BURGETOVÁ, J. Rozvoj evropských kompetencí v oblasti informací a dokumentace - projekt DECIDoc. *Inforum* [online]. 2001 [cit. 2012-10-23]. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/archiv/inforum2001/prispevky/burgetova.htm>

²⁴ Systematising the competencies of information professionals: an assessment of the Decidoc set of competencies performed by the members of Sedic. *El Profesional de la Informacion*. 20030101, roč. 12, č. 1, s. 10-17. ISSN 13866710.

²⁵ BURGETOVÁ, J. Rozvoj evropských kompetencí v oblasti informací a dokumentace - projekt DECIDoc. *Inforum* [online]. 2001 [cit. 2012-10-23]. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/archiv/inforum2001/prispevky/burgetova.htm>

²⁶ tamtéž

stanovení transparentního rejstříku znalostí a dovedností pracovníků v IDS) byly naplněny a projekt byl ukončen²⁷.

1.3.4. Projekt CERTIDoc - Systéme Européen de Certification des Professionnels de l'Information-documentation

Po skončení projektu DECIDoc se evropské země, mezi nimiž byla i Česká republika, dočkaly pokračování tohoto projektu pod názvem CERTIDoc. Projekt je podporován Evropskou komisí v rámci programu Leonardo Da Vinci. Koordinátorem DECIDocu i CERTIDocu je francouzský spolek informačních profesionálů ABDS²⁸. Vzhledem k počátečnímu zájmu vzdělávacích institucí o kompetence vytvořené DECIDocem a následnému ochladnutí tohoto zájmu, si CERTIDoc klade za cíl revizi a aktualizaci stávající směrnice tak, aby mohla být i nadále považována za společný evropský podklad pro definování kompetencí, znalostí, kvalifikací a schopností pracovníků v oblasti knihovnických a informačních služeb²⁹. CERTIDoc se zabývá implementací evropského systému certifikace v oboru knihovnických a informačních služeb, čímž je myšlen „*formalizovaný a řízený proces uznání kvalifikace nebo obdržení certifikátu*“³⁰.

CERTIDoc mimo jiné rozšířil a upravil požadavky na kompetence knihovnických a informačních pracovníků následujícím způsobem: počet kompetencí byl rozšířen ze 30ti obsažených v DECIDocu na 33, hlavní schopnosti byly rozšířeny o pět dalších (je jich tedy 20) a jsou rozděleny do do šesti skupin (Osobní vztahy, Průzkum, Analýza, Komunikace, Řízení, Organizace). Dále najdeme i návod k používání průvodce a slovníček pojmů^{31, 32}.

²⁷ BURGETOVÁ, J. Evropský projekt CERTIDoc a certifikace kompetencí informačních pracovníků. *Knihovnický zpravodaj Vysočina* [online]. ? [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://kzv.kkvysociny.cz/archiv.aspx?id=1102&idr=9&idci=23>

²⁸ tamtéž.

²⁹ FAITOVÁ, M. a Z. HOUŠKOVÁ. Projekt CERTIDoc: Kompetence knihovnických a informačních pracovníků. *Svkos* [online]. ? [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.svkos.cz/data/xinha/sdruk/ks2003/2003-4-349.pdf>

³⁰ tamtéž.

³¹ SKIP. *Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb* [online]. Praha, 2006 [cit. 2012-10-24]. ISBN 80-85851-17-2. Dostupné z: http://skip.nkp.cz/KeStazeni/Pruvodce_kompetencemi2007.pdf

³² PAPÍK, R. Kompetence, schopnosti a vlastnosti informačních profesionálů. *Ikaros* [online]. 2006, roč. 10, č. 11 [cit. 26.10.2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/3690>>. URN-NBN:cz-ik3690. ISSN 1212-5075.

1.3.5. Program VISK - Veřejné informační služby knihoven

Program VISK, schválený roku 2000, si klade za cíl inovovat veřejné informační služby knihoven na bázi informačních technologií (ICT). Tyto služby se orientují na:

- garanci rovných podmínek přístupu k informačním zdrojům a sítím pro všechny skupiny občanů pomocí poskytování veřejně přístupných míst s kvalifikovanou obsluhou a vybavených ICT
- podporu celoživotního vzdělávání a uspokojování kulturních potřeb občanů
- zpřístupnění informací z oblasti veřejné správy ve smyslu zákona 106/99 o svobodném přístupu k informacím
- poskytování informací na podporu cestovního ruchu, podnikání, právního vědomí, nezávislého rozhodování včetně poskytování speciálních knihovnických a informačních služeb sociálním a národnostním menšinám
- zprostředkování informací a dokumentů pro oblast výzkumu a vývoje
- uchování a zpřístupnění národního kulturního bohatství soustředěného v knihovních fondech ³³.

Stanovené cíle naplňuje devět vzájemně provázaných programů tvořících VISK, z něhož se jeden zabývá mimoškolním vzděláváním knihovníků.

1.3.5.1. VISK 2 - Mimoškolní vzdělávání knihovníků

Pro podporu a naplnění programu VISK 2 byla v letech 2000 a 2001 zřízena vzdělávací centra v ústředních knihovnách krajů. Jejich úkolem je proškolení knihovníky v dovednostech pro práci s ICT; pořádat různé formy rekvalifikačního studia a celoživotního vzdělávání knihovníků; školit, instruovat a prezentovat služby knihoven na bázi ICT pro vybrané skupiny občanů. VISK 2 si klade za cíl podpořit rozvoj nových typů služeb na bázi ICT; poskytnout rovný přístup k informačním zdrojům a službám pro všechny občany ČR; vyškolení minimálně jednoho pracovníka každé veřejné knihovny v dovednostech práce s ICT na úrovni evropského standardu European Computer Driving Licence (ECDL) tak, aby tento pracovník mohl poskytovat kvalifikovanou asistenci ostatním obyvatelům města/obce a instruovat a školit ostatní pracovníky knihovny ³⁴.

³³ Cíle programu. *VISK* [online]. 2012 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://visk.nkp.cz/VISKcile.htm#cil>

³⁴ HOUŠKOVÁ, Z. VISK 2: Mimoškolní vzdělávání knihovníků. *VISK* [online]. 2012 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://visk.nkp.cz/VISK2.htm>

1.4. Organizace pro podporu mimoškolního vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků

Ve čtvrté kapitole se čtenář dozví o organizacích, které podporují mimoškolní vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků. Činnost těchto organizací je stěžejní při zařizování kurzů a seminářů v knihovnické profesi a v případě mé práce tato část poskytuje orientaci v možnostech pro vzdělávání knihovníků.

1.4.1. SKIP - Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR

SKIP je dobrovolnou, odbornou a stavovskou organizací knihovníků a informačních pracovníků a působí na území České republiky. Posláním svazu je zvyšování úrovně informační a knihovnické práce; tvorba a realizace koncepcí oboru; organizace odborných a společenských styků mezi knihovníky a informačními pracovníky; spolupráce s knihovnami a informačními útvary. Dále SKIP přispívá k celoživotnímu vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků; spolupracuje s profesními spolky a organizacemi působícími doma i v zahraničí (i v oborech souvisejících) a také s mezinárodními organizacemi v oboru ³⁵.

1.4.2. SKIP - Sekce vzdělávání

Výkonný výbor SKIP schválil dne 19. února 2002 ustavení nové odborné sekce:

Sekce vzdělávání. Je to výukové centrum pro další vzdělávání knihovníků, která přebírá činnost a funkce Výukového centra MOLIN, jehož je pokračovatelem. Sekce je zároveň poradním orgánem Národní knihovny ČR pro otázky mimoškolního oborového vzdělávání ³⁶. Hlavními cíli Sekce vzdělávání je:

- organizování vzdělávacích aktivit pro odbornou veřejnost v ČR
- koordinace a integrace vzdělávacích aktivit pro knihovníky v ČR
- organizování seminářů, konferencí, workshopů a jiných společných akcí zaměřených na problematiku dalšího vzdělávání knihovníků, včetně aktivit mezinárodních
- zlepšení přístupu k informacím o kontinuálním odborném vzdělávání pro nejširší odbornou veřejnost
- tvorba standardů v oblasti kontinuálního odborného vzdělávání a systému evaluace vzdělávacích akcí

³⁵ Stanovy Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR. *SKIP* [online]. 2010 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/dokumenty/Stanovy2010.pdf>

³⁶ Sekce vzdělávání - výukové centrum pro další vzdělávání knihovníků. *SKIP* [online]. 2010 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://skip.nkp.cz/odbVzdel.htm>

- podpora distančních forem vzdělávání
- postupná tvorba a naplňování koncepce celoživotního vzdělávání pracovníků všech typů knihoven v České republice ³⁷.

1.4.3. SDRUK - Sdružení knihoven České republiky

SDRUK je zájmovým sdružením právnických osob se sídlem v Brně, jehož hlavním cílem je zabezpečení demokratického přístupu informací uložených v knihovních fondech odborných a vědeckých knihoven ³⁸. Činí tak naplňováním mezinárodních programů; organizací a koordinací při doplňování, zpracování a zpřístupňování knihovních fondů; zajišťováním knihovních fondů a jiných informačních zdrojů; organizací a hodnocením moderních a vhodných technologií pro knihovnické procesy; pořádáním odborných porad, seminářů a konferencí pro knihovny a vydáváním odborných publikací ³⁹.

1.4.4. AKVŠ - Asociace knihoven vysokých škol České republiky

V 90. letech procházely vysokoškolské knihovny velkými změnami a pro efektivní práci a prosazování společných záměrů těchto knihoven se jevilo jako velmi účinné mít institucionální platformu. Díky této potřebě mohla roku 2002 vzniknout Asociace založená jednadvaceti veřejnými školami z tehdejších čtyřiadvaceti ⁴⁰. AKVŠ si klade za cíl zastupovat vysokoškolské knihovny na jednáních týkajících se koncepce a naplňování státní informační politiky a národního knihovního systému; hájit a prosazovat zájmy vysokých škol a jejich knihoven při jednáních s organizacemi z oblasti vzdělávacích, komunikačních a informačních technologií, zejména s producenty a distributory informačních zdrojů; vytvořit základnu pro spolupráci na národní i mezinárodní úrovni ⁴¹.

³⁷ Sekce vzdělávání - výukové centrum pro další vzdělávání knihovníků. *SKIP* [online]. 2010 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://skip.nkp.cz/odbVzdel.htm>

³⁸ tamtéž

³⁹ tamtéž

⁴⁰ Základní informace o Asociaci. *Asociace knihoven vysokých škol České republiky* [online]. 2011 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.akvs.cz/o-asociaci/index.html>

⁴¹ Základní programové cíle Asociace knihoven vysokých škol České republiky. *Asociace knihoven vysokých škol České republiky* [online]. 2012, 2012-10-24 [cit. 2012-10-26]. Dostupné z: <http://www.akvs.cz/index.html>

2. Psychologické kurzy v mimoškolním vzdělávání knihovníků

Ve druhé části mé práce představuji témata z oblasti psychologie, která se na základě prostudování Eurosměrnic KIS a porovnání jejich požadavků s obsahem jednotlivých psychologických témat hodí pro celoživotní vzdělávání knihovníků ve veřejných knihovnách. Nejprve se budu zabývat teoretickými disciplínami a jejich obory, dále specifikuji aplikované disciplíny psychologie. Na konci této části definuji termín psychologický kurz pro potřeby výzkumu.

V české i světové literatuře chybí ucelený přehled témat seminářů z oblasti psychologie, které jsou pro knihovnickou praxi relevantní. Ve člancích, soupisech, nabídkách a zprávách o kurzech pro knihovníky najdeme kusé informace týkající se převážně konkrétních knihoven či krajů^{42, 43}. Proto bylo nutné vytvořit základní přehled a popis témat, které jsou vhodné pro knihovnickou profesi. Tento přehled jsem vytvořila na základě porovnání požadavků na kompetence a schopnosti knihovníků obsažených v Eurosměrnicích KIS s obsahy a tématy, kterými se jednotlivé obory psychologie zabývají.

2.1. Psychologie a knihovník

Knihovník se ve své profesi setkává s lidmi, musí jim přizpůsobovat své chování a do jisté míry musí umět vybudovat prostředí knihovny tak, aby bylo čtenáři příjemné. Při získávání informací například pro řešerše, je hlavní výhodou správné vedení rozhovoru pro zjištění klíčových informací. V mnoha ohledech knihovník hraje roli psychologa, který se snaží proniknout do mysli zákazníka. Takové úvahy jsou zmíněny i v diplomové práci Ireny Strapkové⁴⁴, která cituje výpovědi knihovníků v praxi ohledně potřeby dovedností a znalostí psychologie.

⁴² KLOUČKOVÁ, Z. Nabídka a poptávka ve vzdělávání knihovníků. *Knihovnický zpravodaj Vysočina* [online]. 2007, roč. 12, č. 2 [cit. 2012-10-16]. Dostupné z: <http://kzv.kkvysociny.cz/Default.aspx?id=1024>

⁴³ HODŽOVÁ, I. Nabídky vzdělávacích akcí pro knihovníky. *Čtenář: měsíčník pro knihovníky* [online]. 2011, roč. 63, č. 6 [cit. 2012-10-16]. Dostupné z: <http://ctenar.svkk1.cz/clanky/2011-roc-63/06-2011/nabidky-vzdelavacich-akci-pro-knihovniky-85-945.htm>. ISSN 1805-4064.

⁴⁴ STRAPKOVÁ, I. *Vzdělávání knihovnic a knihovníků v Knihovně Jiřího Mahena v Brně* [online]. Brno, 2011 [cit. 2012-09-26]. Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/144095/fss_m/Diplomova_prace_Strapkova.pdf?zpet=%2Fauth%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3DVzd%20%20C4%20%20C3%A1v%20%20C3%A1n%20%20C3%AD%20knihovnic%20a%20knihov%20n%20%20C3%ADk%20%20C5%AF%20v%20%20Knihov%20n%20%20C4%20%20C5%99%20%20C3%ADho%20%20Mahena%20v%20%20Brn%20%20C4%20%20C5%99%20%20agenda:th%26start%3D1. Diplomová. Masarykova Univerzita. Vedoucí práce M. Žižlavský.

2.2. Definice psychologie jako vědy

Psychologie je definována jako věda „*kteřá studuje lidské chování, mentální procesy a tělesné dění, včetně jejich vzájemných vztahů a interakcí*“⁴⁵. Zdeněk Helus ve své knize Úvod do psychologie definuje psychologii jako vědní obor na základě jejích čtyř hlavních zájmů, kterými jsou: vědomé a nevědomé prožívání; chování; tělesné procesy, zejména procesy mozku - stavba a fungování - a hormonální procesy; a sociokulturní souvislosti. Na základě těchto oblastí zájmů shledává psychologii jako vědu „*integrující široké spektrum poznatků z různých propojených oblastí*“⁴⁶. Tyto dvě definice nám umožňují konstatovat, že psychologie je věda zabývající se prožíváním, chováním, intrapersonálními a interpersonálními interakcemi v určitém sociálním prostředí. Jako vědní disciplína s požadavky na empiričnost a experimentálnost vznikla psychologie až v druhé polovině 19. století⁴⁷. Od této doby se psychologie vyvíjela a prošla mnoha transformacemi. Postupem času se z ní vydělila řada oborů, které můžeme rozdělit do dvou velkých částí - teoretické a aplikované⁴⁸ a dále ještě skupinu speciálních disciplín, které jedince nepojímají v takové komplexnosti jako teoretické a aplikované disciplíny.

Níže předkládám rozdělení psychologických oborů v již zmíněném dělení a každý okruh disciplín je dále členěn podle oborů.

2.3. Základní disciplíny

V následující části představím jednotlivé obory základních disciplín psychologie, vysvětlím proč některé obory nepatří do celoživotního vzdělávání knihovníků a následně se podrobněji budu zabývat těmi, které do celoživotního vzdělávání knihovníků patří na základě porovnání požadavků Eurosměrnic KIS⁴⁹ na schopnosti knihovníků a obsahu zájmu jednotlivých oborů základních disciplín.

⁴⁵ HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4., V Portálu 1. Ilustrace Karel Nepraš. Praha: Portál, 2010, 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5. Str. 468.

⁴⁶ HELUS, Z. *Úvod do psychologie: učebnice pro střední školy a bakalářská studia na VŠ*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 317 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3037-0. s. 44.

⁴⁷ PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. Vyd. 1. Praha : Academia, 2007. 472 s. ISBN 978-80-200-1499-3.

⁴⁸ PLHÁKOVÁ, A. *Dějiny psychologie*. Vyd. 1. Praha : Grada publishing, 2006. 328 s. ISBN 80-247-0871-X.

⁴⁹ *Eurosměrnice KIS: Průvodce znalostmi a dovednostmi evropských odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb*. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 1999. 350 s. ISBN 80-85851-10-5. Dostupné z: http://www.nkp.cz/o_knihovnach/konsorcia/skip/smernice.pdf.

Teoretické disciplíny, tedy základní (občas také nazývané akademické) poskytují teoretický základ pro studium psychologie. Do této kategorie řadíme biologickou, obecnou, vývojovou, sociální psychologii, psychologii osobnosti, metodologii psychologie, psychopatologii a psychologii životního prostředí⁵⁰,⁵¹.

Na základě porovnání požadavků Eurosměrnic KIS⁵² na schopnosti a kompetence knihovníků a obsahu zájmu jednotlivých oborů základních disciplín do nabídky kurzů a seminářů pro knihovníky ve veřejných knihovnách nepatří: **a)** biologická psychologie **b)** psychologie osobnosti **c)** psychologie životního prostředí a **d)** metodologie psychologie.

a) Biologická psychologie se zabývá fyziologickými pochody v těle a mozku. Ani jedna z kompetencí a schopností zmiňovaných v Eurosměrnicích KIS nevyžadují po knihovnicích znalost biologických pochodů lidského těla jako podklad pro lidské chování.

b) Psychologie osobnosti je obor natolik rozsáhlý a rozmanitý, že se o jednotlivých tématech píše celé monografie.⁵³ Těmito tématy jsou: temperament, rysy, motivy, kognice, utváření a vývoj osobnosti a inteligence jako téma zařazované do psychologie osobnosti ryze v česko-slovenském prostředí⁵⁴. O všech těchto tématech se ve své práci zmíním, ovšem nikoliv v rámci psychologie osobnosti, ale v rámci jiných disciplín, ať už to bude obecná psychologie nebo vývojová psychologie. Psychologie osobnosti se zmíněnými tématy zabývá především na úrovni výzkumu a teorií, jiné disciplíny se na tato témata dívají spíše z teoreticko-praktického hlediska. Eurosměrnice KIS vyžadují po knihovnicích spíše praktické dovednosti v oblasti technické i sociální.

c) Psychologie životního prostředí se zabývá vztahy mezi životním prostředím a lidským chováním a prožíváním⁵⁵. Otázka vztahu mezi uměle

⁵⁰ PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. Vyd. 1. Praha : Academia, 2007. 472 s. ISBN 978-80-200-1499-3.

⁵¹ MIKULÁŠTÍK, M. *Manažerská psychologie*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2007, 380 s. ISBN 9788024713496.

⁵² *Eurosměrnice KIS: Průvodce znalostmi a dovednostmi evropských odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb*. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 1999. 350 s. ISBN 80-85851-10-5. Dostupné z: http://www.nkp.cz/o_knihovnách/konsorcia/skip/smernice.pdf.

⁵³ BLATNÝ, M. *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 301 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3434-7.

⁵⁴ tamtéž.

⁵⁵ Ekologická psychologie. *CoJeCo* [online]. 2000 [cit. 2012-10-17]. Dostupné z: http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&id_desc=23349&title=ekologick%E1%20psychologie&s_lang=2

vytvořeným prostředím a jeho působením na člověka by se jistě v souvislosti s knihovnickou profesí měla řešit, tuto otázku ovšem popíši v části Aplikované disciplíny - Psychologie práce a organizace.

d) Metodologie psychologie do kurzů pro knihovníky nepatří z toho důvodu, že knihovníci mají vlastní metodologii výzkumu pro svůj obor a metodologie psychologie je určena psychologům, nikoliv knihovníkům.

Ze základních disciplín patří do celoživotního vzdělávání knihovníků následující obory: obecná psychologie, sociální psychologie, vývojová psychologie. Následující tři části budou podrobněji popisovat předmět zájmu těchto oborů a jednotlivá témata, která jsou pro knihovníky relevantní.

2.3.1. Obecná psychologie

Na knihovníka jsou v současné době kladeny vysoké nároky ohledně jeho kompetencí a povinností vůči sobě, knihovně i zákazníkům⁵⁶. Podle Eurosměrnic KIS⁵⁷ je schopnost správně a srozumitelně formulovat a prezentovat informace jedna z mnoha kompetencí knihovníka a informačního pracovníka. Bez základní znalosti toho, jakým způsobem lidé informace vnímají, jaký typ informací zpracovávají nejlépe, jakým způsobem a co příjemce informace zapomíná a co si naopak pamatuje, nebude informační pracovník schopen formovat a prezentovat informace dostatečně účinně.

Obecná psychologie je nejzákladnější psychologickou vědou, která shrnuje poznatky o nejobecnějších zákonitostech psychických jevů, podává jejich nejúplnější fenomenologii, metodologii i metodiku⁵⁸. Vychází z taxonomie psychických jevů⁵⁹ a díky tomuto třídění můžeme popsat fenomény, jimiž se tento obor zabývá. Za prvé to jsou prožívání, chování a produkty činnosti. Prožíváním rozumíme vnitřní psychické stavy, které se projevují chováním.

⁵⁶ BURGETOVÁ, J. Odborné znalosti a dovednosti v oboru knihovnických a informačních služeb - výsledky projektu DECIDoc. *Národní knihovna* [online]. 2001, roč. 12, č. 3 [cit. 2012-03-03]. ISSN 1214-0678. Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/NKKR0103/0103169.html>

⁵⁷ Eurosměrnice KIS: Průvodce znalostmi a dovednostmi evropských odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 1999. 350 s. ISBN 80-85851-10-5. Dostupné z: http://www.nkp.cz/o_knihovnach/konsorcia/skip/smernice.pdf.

⁵⁸ NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1998, 590 s. ISBN 80-200-0689-3.

⁵⁹ NAKONEČNÝ, M. *Obecná psychologie*. Syllabus přednášek., vyd. TF JU, České Budějovice 2006. ISBN 80-7040-922-3

Další oblastí, jíž se obecná psychologie zabývá, jsou psychické procesy a dispozice. Těmito termíny Nakonečný⁶⁰ míní jednak reakce na vnější podněty, jednak dispozice pro psychické vlastnosti jedince, které určují to, jakým způsobem se jedinec bude projevovat a jak bude běžně reagovat na životní situace.

Třetím předmětem zájmu jsou procesy prožívání. Pod těmito procesy je zahrnuta kognitivní (poznávací) složka kam patří například vnímání, paměť, imaginace či myšlení; dále je to složka emotivní a motivační.

Poslední aspekt obecné psychologie tvoří procesy chování, které zahrnují modalitu jednání, řeči a výrazu (mimika a držení těla)⁶¹.

Jinou možnost rozdělení obecné psychologie poskytuje například Linhart⁶². Svou knihu dělí do čtyř kapitol: Úvodní kapitola se týká „Obecných otázek psychologie“, druhá kapitola se věnuje „Poznávacím procesům“, ve třetí kapitole najdeme informace o „Dynamice chování a činnosti“ a poslední kapitola pojednává o „Základních úrovních vývoje psychiky a osobnosti“.

Podobné dělení obecné psychologie představuje Rubínštein⁶³, který první kapitolu své knihy zasvětil úvodu do předmětu psychologie, jejích metod a dějin. Ve druhé části se dočteme o vývoji člověka. Třetí, nejobsáhlejší část jeho knihy, se zabývá počitky a vnímáním, paměť, obrazotvorností, myšlením, pozorností, emocemi a vůlí. V posledních dvou částech knihy se čtenář dozvídá o konání, činnosti, zaměřenosti osobnosti, schopnostech, temperamentu a sebeuvědomění. Právě třetí část se svým obsahem shoduje s Linhartovými *Základy psychologie*. U Nakonečného, Rubínštejna i Linharta je možné najít společné okruhy zájmů, přikloním se k Linhartovu a Rubínšteinovu dělení obecné psychologie, protože je pro mne přehlednější.

První velkou kapitolou obecné psychologie jsou **poznávací procesy**, mezi které řadíme čítí a vnímání, paměť a učení, pozornost, představy a obrazotvornost, řeč a myšlení. Pro porozumění toho, jakým způsobem myslíme, zapomínáme, pamatujeme si, dáváme pozor atd. je vhodné poznat **proces čítí a vnímání** a s nimi související *percepční procesy, klamy a iluze a základní klasifikaci vjemů*. Eurosměrnice KIS sice do svých požadavků na knihovníka nezařazují znalost procesu

⁶⁰ NAKONEČNÝ, M. *Obecná psychologie*. Syllabus přednášek., vyd. TF JU, České Budějovice 2006. ISBN 80-7040-922-3

⁶¹ NAKONEČNÝ, M. *Obecná psychologie*. Syllabus přednášek., vyd. TF JU, České Budějovice 2006. ISBN 80-7040-922-3

⁶² LINHART, J. *Základy obecné psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, 688 s.

⁶³ RUBINŠTEJN, S. L. *Základy obecné psychologie*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1967. 761 s.

čítí a vnímání, ovšem toto téma je stavebním kamenem pro další témata, která jsou v souladu s Eurosměrnicemi KIS.

Téma, které je pro knihovníka v procesu celoživotního vzdělávání stěžejní je **paměť a učení**. Toto téma rozvíjí nejen knihovníky ve vztahu k vlastnímu učení, ale i jejich schopnosti předat informace v zapamatovatelné a přehledné podobě, což je jeden z požadavků Eurosměrnic KIS E10 - Forma a prezentace informací a E29 - Řízení vzdělávacích aktivit. Na semináři na toto téma by se účastníci měli dozvědět informace o *povaze paměti, jejích složkách (krátkodobá, dlouhodobá)*, dále také s pamětí souvisejícím *zapomínáním a jeho příčinami*, a konečně o *učení a jeho druzích*. Po nabytí znalostí o paměti a učení se zúčastnění dozvedí ještě informace o *vztahu mezi učením a pamětí* a o *možnostech rozvoje schopností v oblasti paměti a učení*.

Navazujícím tématem je **pozornost**. Bez ní by schopnosti učení nebylo. Na seminářích se knihovníci dozví nejen *co to pozornost je*, ale i *její vlastnosti a druhy*. Pozornost, stejně jako čítí a vnímání, přímo nesouvisí s požadavky kladenými Eurosměrnicemi KIS, ovšem znalost tohoto termínu a schopnost propojit znalosti z oblasti paměti a učení, podporují a zvyšují pravděpodobnost lepšího využití teoretických znalostí do praxe.

Téma **představy a obrazotvornost** nejsou pro knihovníka podle Eurosměrnic KIS důležité, respektive rozvoj představivosti a obrazotvornosti není zahrnut v požadavcích na knihovníka, proto tuto kapitolu v souvislosti s tématem mé práce nebudu zmiňovat.

Myšlení je dalším tématem, o kterém obecná psychologie pojednává. Tento proces je neoddělitelně spojený s předešlými tématy, proto je třeba se o něm během seminářů a kurzů pro knihovníky zmínit. *Fáze myšlenkového procesu, druhy myšlení, základní operace a myšlení v procesu řešení problému*, jsou témata díky kterým bude knihovník schopen efektivně vytvořit a řídit vzdělávací aktivity.

Dalším předmět zájmu knihovníka, jehož práce spočívá i v komunikaci s lidmi, je **řeč**. Toto téma je velmi těsně spojeno s tématem předešlým - s myšlením⁶⁴. Téma kurzu je tedy nasnadě - *myšlení a řeč*.

Emoce ovlivňují naše myšlení i chování, ať chceme nebo ne. Jak uvedu později v části Duševní hygiena, sebepoznání je jedním z nejdůležitějších aspektů správného životního stylu, přiměřeného chování i ovládnutí vlastních myšlenek. Téma emocí se vyskytne v možnostech kurzů pro knihovníky ještě několikrát, ovšem pokaždé v kontextu své disciplíny. Je proto důležité poskytnout obecný pohled na

⁶⁴ RUBINŠTEJN, S. L. *Základy obecné psychologie*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1967.761 s.

emoce. Zmíněny by měly být *vlastnosti emocí*, stručně načrtnuta bude *fyzilogie emocí*, abychom věděli jakým způsobem emoce vzniknou a jak se projevují⁶⁵.

Pro vykonávání své profese podle požadavků Eurosměrnic KIS, pro plné nasazení v tom co dělá a pro vůli vzdělávat se, by se knihovník měl dozvědět informace na téma *motivace*. Pod toto téma spadá poznání *druhů motivů* a také znalosti na téma *motivace chování v zátěži*.

Posledním tématem, které spadá pod odbornost obecné psychologie je *vůle*. Ta do jisté míry souvisí s tématem motivace. Pochopení a alespoň částečný náhled do *vědomých a nevědomých komponent lidského chování* pomůže knihovníkovi v sebepoznání. *Příprava a realizace plánů činnosti* také patří k tématu vůle.

Obecná psychologie jako předmět studia je velice obsáhlá a témata, kterými se zabývá, poskytují teoreticko-aplikační prostředí pro mnoho jiných disciplín. Pokusila jsem se návrh psychologických kurzů v oblasti obecné psychologie zkrátit na nepostradatelné minimum tak, aby nabyté znalosti co nejvíce odpovídaly požadavkům Eurosměrnic KIS.

Níže uvádím příklady z praxe, které dokládají fakt, že se vzdělávací akce z oblasti obecné psychologie pro knihovníky konají. Prvním příkladem jsou již uskutečněné semináře Tréninky paměti, které jsou podle uvedeného zdroje oblíbené⁶⁶. Dále zmiňuji Krajskou knihovnu Vysočiny, která pořádá pro knihovníky mimo jiné i vzdělávací akce týkající se kognitivních funkcí. Konkrétně to jsou vzdělávací akce pojmenované „Úloha paměti a dalších kognitivních funkcí v procesu čtení“ a „Koncentrace není legrace – mluvené slovo z hlediska paměti a pozornosti“⁶⁷. Emoce a jejich zvládnutí tvoří obsah Kurzu knihovnického minima⁶⁸.

2.3.2. Sociální psychologie

V počátcích sociální psychologie byla tato disciplína nahlížena jako studium jedince a společnosti⁶⁹, avšak tento náhled se rozšířil a nyní bychom sociální psychologii mohli definovat jako vědu, která zkoumá způsob, jakým aktuální nebo

⁶⁵ LINHART, J. *Základy obecné psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, 688 s.

⁶⁶ HODŽOVÁ, I. Nabídky vzdělávacích akcí pro knihovníky. *Čtenář: měsíčník pro knihovníky* [online]. 2011, roč. 63, č. 6 [cit. 2012-10-16]. Dostupné z: <http://ctenar.svkk1.cz/clanky/2011-roc-63/06-2011/nabidky-vzdelavacich-akci-pro-knihovniky-85-945.htm>. ISSN 1805-4064.

⁶⁷ Vzdělávací akce pro knihovníky - archiv. *Krajská knihovna Vysočiny* [online]. 2012 [cit. 2012-10-17]. Dostupné z: http://www.kkvysociny.cz/modul_knihovnam/vzdel_knih_archiv.aspx

⁶⁸ Vzdělávání. *Krajská knihovna Františka Bartoše* [online]. 2012 [cit. 2012-10-17]. Dostupné z: <http://www.kfbz.cz/ucebna.htm>

⁶⁹ HEWSTONE M., STROEBE W. *Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006, 769 s. ISBN 80-736-7092-5.

představovaná přítomnost ostatních lidí ovlivňuje lidské myšlenky, pocity a chování⁷⁰. Jinou definici poskytuje Nakonečný, který tvrdí, že sociální psychologie je antropocentrická disciplína zabývající se psychologickými aspekty mezilidských interakcí a to nejen behaviorálních, ale i vztahových⁷¹. Tyto definice mají společný vztah mezi jedincem a společností.

Pro členění kurzů pro knihovníky uvádím dvě dvojice autorů, které se sociální psychologií zabývají - Hewstone a Stroebe a Výrost a Slaměník. Hewstone a Stroebe ve své knize Sociální psychologie člení témata následujícím způsobem: úvod, konstrukce sociálního světa, sociální interakce a osobní vztahy, sociální skupiny, praktické aplikace. Ke každé z pěti částí knihy existuje několik kapitol vztahujících se k tématu.

Výrost a Slaměník⁷² pojednávají o čtyřech skupinách zájmu sociální psychologie, kterými jsou: předmět a historie sociální psychologie, jedinec a sociální chování, jedinec v interakci, skupina. Každá z částí je, stejně jako u Hewstona a Stroebeho, dělena do několika kapitol.

Pro svou práci jsem si vybrala Hewstonovo a Stoebeho členění sociální psychologie pro jeho přehlednost. Témata, která jsou níže zmíněná, jsem vybrala na základě požadavků Eurosměrnice KIS⁷³ na schopnosti a kompetence knihovníka a porovnáním těchto požadavků s obsahem jednotlivých témat sociální psychologie.

Z první kapitoly, tedy z „Úvodu“, se pro psychologické kurzy pro knihovníky ve veřejných knihovnách hodí především *historický kontext* vzniku sociální psychologie. Pro každý obor, o kterém se má jedinec učit, je důležité znát alespoň povrchně historický kontext jeho vzniku, abychom správně porozuměli oboru samotnému.

⁷⁰ GILBERT, D T, FISKE S., LINDZEY G. *The handbook of social psychology*. 4th ed. New York: Distributed exclusively by Oxford University Press, c1998, 2 v. ISBN 01-952-1376-9. Dostupné z: http://books.google.cz/books?id=-4InWCsra7IC&pg=PA49&lpg=PA49&dq=historical+background+of+social+psychology&source=bl&ots=h8nyXKWmo9&sig=12nZYy0gAaBiKzXjXgmy5UwCS0M&hl=cs&sa=X&ei=p319UrcHo_csgas1ICACQ&ved=0CEQQ6AEwAw#v=onepage&q&f=false. Str. 1 - 58.

⁷¹ NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009, 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9 (BROŽ.).

⁷² VÝROST, J. a SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-802-4714-288.

⁷³ *Eurosměrnice KIS: Průvodce znalostmi a dovednostmi evropských odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb*. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 1999. 350 s. ISBN 80-85851-10-5. Dostupné z: http://www.nkp.cz/o_knihovnach/konsorcia/skip/smernice.pdf

Druhá kapitola „**Konstrukce sociálního světa**“ se zabývá zpracováním sociálních informací. Předmětem kurzů pro knihovníky by měla být *sociální kognice*, která se zajímá o způsob, jakým se lidé poznávají mezi sebou, jak se chovají v různých prostředích a jakým způsobem si utvářejí hypotézy o jevech kolem sebe. Téma konstrukce sociálního světa zahrnuje tato podtémata: *stadia zpracování sociálních informací, potvrzování a vyvracení sociálních hypotéz, přizpůsobení se prostředí*. Tyto předměty zájmu kapitoly „Konstrukce sociálního světa“ úzce souvisí s kompetencemi v části E01 - Jednání s uživateli a klienty podle Eurosměrnic KIS⁷⁴.

Dalším tématem druhé kapitoly jsou *emoce*, o kterých jsem se již zmínila v souvislosti s obecnou psychologií. V sociální psychologii se kurzy pro knihovníky budou zabývat aplikací poznatků z obecné psychologie do roviny sociálního poznávání. Toto téma tedy přinese poznatky o *specifických vzorcích reakcí u různých druhů emocí*, které umožní zaměstnanci knihovny lépe poznat jednak sám sebe, jednak rozeznat a následně pracovat s emocemi zákazníků. Tato schopnost odpovídá kompetencím E15 - Mezilidská komunikace Eurosměrnic KIS - stejně jako v odstavci níže zmíněná atribuce - a Hlavní schopnosti 12. Didaktická vnímavost.

Atribuční teorie vysvětluje přisuzování příčin jak jedincova chování, tak chování ostatních. Během seminářů zaměřených na atribuční teorii se posluchači dozví jednak o *výzkumech na toto téma*, jednak o *možnostech aplikací poznatků*.

Posledním tématem kapitoly „Konstrukce sociálního světa“ jsou *postoje*. Toto téma je jedním z hlavních konceptů sociální psychologie⁷⁵ a poskytuje náhled na otázky týkající se *struktury a funkce postojů*, dále se zabývá *presvědčováním a změnou chování a důsledky změny postojů*. To, co by se knihovník měl dozvědět na kurzu či semináři týkajícího se postojů je, jakým způsobem se postoj jedince může formovat, jak rozpoznat manipulativní chování a jak se mu bránit a jakým způsobem eticky nakládat se dovedností přesvědčovat ostatní. Toto téma pomáhá knihovníkovi rozvíjet kompetence Mezilidské komunikace (E15) a Jednání s uživateli a klienty (E01). V praxi již provedený seminář týkající se i postojů je například vzdělávací akce Interkulturní dialog v knihovnách⁷⁶.

⁷⁴ Eurosměrnice KIS: Průvodce znalostmi a dovednostmi evropských odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 1999. 350 s. ISBN 80-85851-10-5. Dostupné z: http://www.nkp.cz/o_knihovnách/konsorcia/skip/smernice.pdf

⁷⁵ HEWSTONE M., STROEBE W. *Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006, 769 s. ISBN 80-736-7092-5.

⁷⁶ HOŘAVOVÁ, B. Interkulturní dialog v knihovnách – vzdělávání pro knihovníky. *Ikaros* [online]. 2006, roč. 10, č. 2 [cit. 17.10.2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/2116>>. URN-NBN:cz-ik2116. ISSN 1212-5075.

Třetí část Hewstonovy a Stroebeho knihy tvoří téma „**Sociální interakce a osobní vztahy**“. První oblast představená v této kapitole je **prosociální chování**, tedy chování, kdy jeden pomáhá druhému či druhým. Na semináři budou zodpovězeny otázky *proč si lidé pomáhají a kdy lidé pomáhají*. Eurosměrnice KIS přímo požadují po knihovníkovi v části II. Hlavní schopnosti, 8. Schopnost naslouchání „*Být schopen potlačit sám sebe s cílem naslouchat a porozumět druhé osobě. Být otevřený starostem jiných s cílem porozumět jejich stanovisku a uvažování.*“⁷⁷, která svým charakterem odpovídá prosociálnímu chování.

Kooperace a kompetice představují sociální interakce v mezilidských vztazích, které pojednávají o *interpersonálních dispozicích, sociálních normách, představách a přesvědčení o chování druhých* a o *rysech vztahů*. Znalost této problematiky je důležitá pro kompetence zmiňované v Eurosměrnících KIS E16 - Institucionální komunikace, především pro úroveň 4 „*vypracovat komunikační strategii organizace*“⁷⁸ a pro Hlavní kompetence 9. části - Týmový duch.

Hewston a Stroebe ve své knize představují v kapitole „Sociální interakce a osobní vztahy“ dvě protilehlá témata - **agresivní chování a afiliaci**. Pro knihovníky je profesně i osobně přínosnější téma agresivity, což dokazují vzdělávací akce pro knihovníky týkající se agresivity⁷⁹,⁸⁰ a požadavky Eurosměrníc KIS E15 - Mezilidská komunikace. Náměty spadající pod téma agresivní chování jsou následující: *teorie agrese, agrese a média, agrese ve škole a v práci, kontrola agrese*.

Čtvrtou kapitolou zájmu sociální psychologie jsou **Sociální skupiny**. Toto téma je poměrně obsáhlé a zahrnuje kapitoly **sociální vliv v malých skupinách**, jejíž téma se dotýká *konformity a rozhodování ve skupinách; skupinový výkon*, kde jsou zmíněny *úkolové aktivity, strukturu skupiny a individuální výkon v souvislosti se skupinou*; a **meziskupinové vztahy**, které řeší *meziskupinový konflikt, členství ve skupině, meziskupinovou diskriminaci a konflikt a sociální identitu*. Poznání fungování

⁷⁷ Eurosměrnice KIS: Průvodce znalostmi a dovednostmi evropských odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 1999. 350 s. ISBN 80-85851-10-5. Dostupné z: http://www.nkp.cz/o_knihovnach/konsorcia/skip/smernice.pdf. Str. 46.

⁷⁸ Eurosměrnice KIS: Průvodce znalostmi a dovednostmi evropských odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 1999. 350 s. ISBN 80-85851-10-5. Dostupné z: http://www.nkp.cz/o_knihovnach/konsorcia/skip/smernice.pdf. Str. 30.

⁷⁹ RICHTER, V. Nabídka vzdělávání pracovníků knihoven. *SKIP* [online]. 2009 [cit. 2012-10-17]. Dostupné z: <http://skip.nkp.cz/akcVzdelUZS.htm>

⁸⁰ ŠENFELDOVÁ, E. Vzdělávací cykly pro pracovníky knihoven střeďočeského kraje. *Knihovna plus* [online]. 2009, č. 2 [cit. 2012-10-16]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus92/senf.htm>>. ISSN 1801-5948.

sociálních skupin umožní knihovníkovi rozvíjet jeho týmového ducha, což je jeden z požadavků na Hlavní schopnosti knihovníka Eurosměrnice KIS.

Poslední kapitolu Hewstonovy a Stroebeho knihy tvoří **Praktické aplikace**, které se zabývají *psychologií zdraví a sociální psychologií v organizacích*.

2.3.3. Vývojová psychologie

Vývojová psychologie je další z teoretických disciplín. Ve svém nejširším slova smyslu studuje změny chování a prožívání člověka v časovém průběhu⁸¹. Tento průběh můžeme uchopit různými způsoby podle časového měřítka⁸² - fylogeneze psychiky (srovnávání chování různých druhů živočichů na různém stupni evoluce), antropogeneze psychiky (vývoj psychiky u lidského rodu), ontogeneze psychiky (od početí až do smrti) a aktuální geneze psychiky (zkoumání aktuálních psychických jevů a jejich vývoje). Vágnerová vývojovou psychologii vidí jako vědu zabývající se „*psychickým vývojem jedince, proměnou způsobu prožívání, uvažování i chování typického pro jednotlivé vývojové fáze*“⁸³ od narození do smrti.

Ve veřejných knihovnách najdeme dětská oddělení, která obsahují literaturu vhodnou pro děti do 15ti let⁸⁴. Návštěvníci dětských oddělení nemusí být pouze čtenáři, kteří již zvládají četbu sami, jak dokazuje například údaj z dětského oddělení knihovny ve Volyni - nejmladší „čtenáře“ je pouhých 27 měsíců⁸⁵. Knihovník by měl umět poradit a nabídnout knihu, která je svým obsahem přiměřená věku čtenáře. Pro to, aby byl schopen učinit správnou nabídku, měl by knihovník alespoň rámcově znát schopnosti průměrného dítěte v daném věku. Nejde zde jen o radu dítěti samotnému, ale i o radu rodičům dětí.

Předškolní věk (3 - 6 let), také období hry⁸⁶, je charakterizováno nadšením pro poslouchání pohádek, radostí z malování a hry⁸⁷. V dnešní době není neobvyklé,

⁸¹ LANGMEIER J, KREJČÍŘOVÁ D. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

⁸² SCHMIDT, H-D. *Obecná vývojová psychologie*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1978. 411 s.

⁸³ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2005, 467 s. ISBN 978-802-4609-560. Str. 9.

⁸⁴ Knihovna pro malé čtenáře. *Městská knihovna v Praze* [online]. 30.3. 2011 [cit. 2012-03-08]. Dostupné z: <http://www.mlp.cz/cz/novinky/116-detske-ctenarstvi/>

⁸⁵ Dětské oddělení knihovny ve Volyni. *Dětské oddělení knihovny ve Volyni* [online]. 2011 [cit. 2012-03-08]. Dostupné z: <http://www.sovicka.freepage.cz/>

⁸⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2005, 467 s. ISBN 978-802-4609-560.

⁸⁷ tamtéž

že děti předškolního věku navštěvují knihovnu ⁸⁸, ⁸⁹, ⁹⁰. Program, který knihovny poskytují je především seznámení malých čtenářů s knihovnou, zacházení s knihou, organizace her a soutěží, čtení pohádek či přivítání hosta, který je s tvorbou pro děti spojen. Co by tedy knihovník měl o dětech vědět před tím, než uspořádá efektivní a zábavný program pro předškoláky? Především by to měly být informace týkající se *poznávacích procesů a jejich vývoje*, aby pořadatelé správně odhadli míru informativnosti, kterou si mohou k dětem dovolit. Pak by také měli vědět *jak děti komunikují a charakteristiku dětské pohádky*.

Po tom, co se předškolák stane **mladším školákem** (6 - 11 let), začne se učit číst a chce této nově nabyté schopnosti využít. Proto by si knihovník měl být vědom *možností a limitů poznávacích procesů, vývoje myšlení, zpracování informací, řešení problémů a jazykových kompetencí, způsobu komunikace, oblastí zájmů* školáka nejen ve věku od šesti do jedenácti let, ale i školáka dospívajícího, tedy **školáka ve starším školním věku i pubescence**. Uvažování, myšlení, poznávací procesy i jazykové kompetence se totiž od doby, kdy dítě nastoupí do školy až do chvíle, kdy opouští dětské oddělení knihovny a přechází do oddělení pro dospělé, radikálně změni. **Střední školní věk** podle Matějčka ⁹¹ neobsahuje žádný významný mezník, biologický ani sociální. Toto období je obdobím klidu, kdy se dítě připravuje na změnu, která přijde během několika let. Pro knihovníka je důležité znát *okruhy zájmů* mladých čtenářů.

Začátek **pubescence** Švancara⁹² i Vágnerová⁹³ shodně počítají od 11ti do 15ti let. Toto období je spojené především s výraznými tělesnými změnami, dochází i ke změně způsobu myšlení a především se mění emoční prožívání stimulované hormonálními změnami⁹⁴. Říčan⁹⁵ soudí, že „*druhou adolescentní vášní*“ je četba -

⁸⁸ Předškoláci v knihovně. *Listy Prahy 14: Měsíčník občanů Černého Mostu, Hloubětína, Kyjí a Hostavic* [online]. 2008, 7/8, s. 2 [cit. 2012-10-11]. Dostupné z: <http://www.praha14.cz/~listy/2008/7/predskolaci.htm>

⁸⁹ BORSKÁ, P. Předškoláci v knihovně - Knihovna - Obec Hrádek. *Obec Hrádek* [online]. 2007 [cit. 2012-10-11]. Dostupné z: <http://www.obechradek.cz/cz/menu/85/knihovna/clanek-346-predskolaci-v-knihovne/diskuse/>

⁹⁰ JÄGEROVÁ, J. Předškoláci v knihovně.. *Základní škola Josefa Václava Myslbeka a Mateřská škola Ostrov* [online]. 2011 [cit. 2012-10-11]. Dostupné z: <http://www.zsjvm.cz/view.php?cisloclanku=2011092201>

⁹¹ MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2003, 108 s. ISBN 80-7178-853-8.

⁹² ŠVANCARA, J. *Kompendium vývojové psychologie*. Praha: SPN, 1981.

⁹³ VÄGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2005, 467 s. ISBN 978-802-4609-560.

⁹⁴ PIAGET, J., INHELDEROVÁ, B. *Psychologie dítěte*. Vyd. 2., v nakl. Portál 1. Překlad Eva Vyskočilová. Praha: Portál, 1997, 143 s. ISBN 80-717-8146-0.

historická, dobrodružná a cestopisná. Dalším tématem, které Říčan⁹⁶ zmiňuje, je hudba jak provozovaná, tak poslouchaná. V některých případech může být půjčování hudby z knihovny komplikované^{97, 98, 99}.

Dalším tématem období dospívání jsou jednak *fyzické změny*, jednak *změny psychické*¹⁰⁰. Jedinec se v této době může cítit zranitelný, zmatený, nejistý¹⁰¹ a hledá odpovědi na otázky týkající se dospívání. Tito mladí lidé hledají sami sebe různým způsobem¹⁰² a právě jedním z těchto způsobů může být kniha - hledání odpovědí, hledání životního stylu, zájmů a hodnot. Jedinec také v 15ti letech opouští povinnou školní docházku a přemýšlí, čím by mohl být, co by mohl dělat. Knihovník by měl znát *obecné obsahy myšlenek pubescenta*. Každý pubescent myslí na jiné věci, ale jádro těchto věcí se směřuje téměř vždy na tělesné změny, emocionální změny, styl, identitu a možnosti jejího vyjádření, atraktivitu, krásu, lásku, fyzické síly¹⁰³.

Konkrétním příkladem pořádání akcí pro předškolní děti je například článek od autorek J. Nejezchlebové, J. Leparové a Z. Hájkové¹⁰⁴; Krajská knihovna Karlovy Vary zase dokazuje realnost práce s dětmi staršího školního věku¹⁰⁵.

⁹⁵ ŘÍČAN, P. *Cesta životem : vývojová psychologie*. Vyd. 2. Praha : Portál, 2006. 390 s. ISBN 8073671247. s. 213

⁹⁶ tamtéž

⁹⁷ Hudební knihovna Knihovny města HK. *Hudební knihovny a hudební oddělení knihoven ČR* [online]. 12.1.2012 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: <http://www.knihovnahk.cz/ODDELENI/hudebni/adresar.htm>.

⁹⁸ Hudební oddělení. *Regionální knihovna Teplice* [online]. 2003 [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: [http://www.knihovna-teplice.cz/index.php?stranka\[\]=21&stranka\[\]=25](http://www.knihovna-teplice.cz/index.php?stranka[]=21&stranka[]=25).

⁹⁹ MACUROVÁ, J. Hudební oddělení. *Městská knihovna Orlová* [online]. Datum neuvedeno [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: <http://www.knihovna-orlova.cz/view.php?cislocianku=2005082909>

¹⁰⁰ LANGMEIER, J, KREJČÍŘOVÁ D. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9. s. 142

¹⁰¹ tamtéž, s. 148

¹⁰² ŘÍČAN, P. *Cesta životem : vývojová psychologie*. Vyd. 2. Praha : Portál, 2006. 390 s. ISBN 8073671247.

¹⁰³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2005, 467 s. ISBN 978-802-4609-560. Str. 326 - 332.

¹⁰⁴ HÁJKOVÁ, Z ; LEPAROVÁ, J; NEJEZCHLEBOVÁ, J. Informační vzdělávání uživatelů - sekce IVU začíná pracovat. *Ikaros* [online]. 2010, roč. 14, č. 3 [cit. 17.10.2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/6012>>. URN-NBN:cz-ik6012. ISSN 1212-5075.

¹⁰⁵ Práce s knihou s dětmi staršího školního věku. *Krajská knihovna Karlovy Vary* [online]. 2011 [cit. 2012-10-16]. Dostupné z: <http://www.knihovna.kvary.cz/cs/pro-knihovny/vzdelavani-knihovniku/odborne-knihovnicke-vzdelavani/prace-s-knihou-s-detmi-starsiho-skolniho-veku.html>

Dospělost je relativně dlouhé období života, během kterého se člověk vyvíjí, učí se porozumět světu i sám sobě, nalézá přátele, rozšiřuje svůj sociální svět a rozvíjí a uplatňuje své schopnosti. Zájmy a hodnoty dospívajících a dospělých jsou individuální, vývoj kognitivních funkcí se kolem 15. roku ustaluje a proto by přesahovalo možnosti této práce i možnosti celoživotního vzdělávání knihovníků, pořádat kurzy týkající se vývojového hlediska dospělých lidí. Ve svých šedesáti letech člověk podle Vágnerové¹⁰⁶ vstupuje do období raného stáří. **Senioři** jako další skupina, kterou se budu ve své práci zabývat, jsou specifictí svými potřebami, s věkem se zvyšujícími.

Období raného stáří trvá od 60ti do 75ti let. Během třetího věku člověka sice dochází k postupným změnám daným věkem, tyto změny ovšem nemusí bránit jedinci žít aktivní život¹⁰⁷. S přibývajícím věkem přicházejí i související **tělesné změny**, které jsou individuálně variabilní. Další změnou, která se u seniorů odehrává je **změna psychická** a s ní související *proměny kognitivních funkcí* (paměť, pozornost atd. - podrobněji jsou kognitivní funkce rozebrány v části Obecná psychologie). Dalším okruhem, který by měl být zmíněn v souvislosti se stářím jsou **zájmy starších osob**. Výše zmíněné poznatky ohledně tělesných a psychických změnách a o zájmech jsou faktorem pro efektivní komunikaci a přípravu vzdělávacích kurzů. Stejný okruh poznatků by měl knihovník nabyt i pro **období pravého stáří**, tedy pro věk od 75-ti let a více.

2.4. Aplikované disciplíny

Aplikované disciplíny jsou souborem „*psychologických disciplín přenášejících a dále rozpracovávajících do různých oblastí praxe poznatky psychologie obecné a na obecnou psychologii rovněž zpětně působí*“¹⁰⁸. Oblasti, kterými se aplikované disciplíny zabývají, jsou psychologie klinická, inženýrská, kriminální, lékařská, pedagogická, duševní hygiena, politická, průmyslová, psychologie práce, reklamy, sportu, soudní, školská a mnohé další, které v souvislosti s knihovnickým povoláním není třeba zmiňovat, protože neodpovídají požadavkům Eurosměrnice KIS. V této práci se budu podrobněji zabývat manažerskou psychologií, psychologií práce a organizace, psychologií reklamy a duševní hygienou. Na základě požadavků Eurosměrnice KIS právě tyto disciplíny odpovídají rozvoji požadovaných schopností a dovedností knihovníka.

¹⁰⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2005, 467 s. ISBN 978-802-4609-560. Str. 299.

¹⁰⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2005, 467 s. ISBN 978-802-4609-560. Str. 299.

¹⁰⁸ HARTL, P, HARTLOVÁ H. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4., V Portálu 1. Ilustrace Karel Nepraš. Praha: Portál, 2010, 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5. Str. 468.

2.4.1. Manažerská psychologie

Manažerská psychologie je multidisciplinární obor, který vychází ze snahy začlenit základní teoretické poznatky psychologie do ekonomické praxe ¹⁰⁹.

Obecná a sociální psychologie jakožto teoretické disciplíny poskytují teoretický podklad manažerské psychologii a psychologii práce a organizace. Je důležité znát základy těchto teoretických disciplín, které je možné uplatnit v praxi.

V České republice se setkáváme se vzdělávacími akcemi knihoven na téma management (např. ¹¹⁰, ¹¹¹, ¹¹², ¹¹³). Rozsáhlé analýzy z roku 1998 a 2003-2004 dokonce ukazují, že management v těchto letech byl druhou nejvyšší prioritou ve vzdělávání knihovníků ¹¹⁴.

Pro uspořádání kurzu na téma **management** jsem se inspirovala v již uskutečněném semináři ¹¹⁵. Tento seminář se odehrával v Itálii, trval tři dny s následným dvoudenním programem po 4 měsících. V první části (v prvním dnu) projektu byly účastníkům podány informace o *historii a teorii* managementu a také byly popsány *čtyři fáze projektového managementu: koncept, plánování, implementace a zakončení*. Dále byly diskutovány problémy týkající se *využití zdrojů v životním cyklu projektového managementu, komunikace a interpersonální konflikty*. Druhý a třetí den semináře strávili účastníci čas nad plánováním projektu, jeho prezentací a vyjednáváním s „vyšším managementem“ prostřednictvím hraní rolí.

¹⁰⁹ MIKULÁŠTÍK, M. *Manažerské psychologie*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2007, 380 s. ISBN 978-80-247-1349-6.

¹¹⁰ SKOLKOVÁ, L. Change management čili řízení změny v knihovnách a informačních službách. *Ikaros* [online]. 2003, roč. 7, č. 11 [cit. 17.10.2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/1504>>. URN-NBN:cz-ik1504. ISSN 1212-5075.

¹¹¹ RÖSELOVÁ, I. Jak být dobrým manažerem?. *Ikaros* [online]. 2003, roč. 7, č. 7 [cit. 17.10.2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/1449>>. URN-NBN:cz-ik1449. ISSN 1212-5075.

¹¹² TKAČÍKOVÁ D. Instantní Internet pro manažery a podnikatele. *Ikaros* [online]. 1998, roč. 2, č. 7 [cit. 17.10.2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/277>>. URN-NBN:cz-ik277. ISSN 1212-5075.

¹¹³ JIRÁSEK J A.. Manažerské užití manažerské informace. *Ikaros* [online]. 1998, roč. 2, č. 6 [cit. 17.10.2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/224>>. URN-NBN:cz-ik224. ISSN 1212-5075.

¹¹⁴ SOUČKOVÁ, A. Vzdělávací aktivity pro knihovníky ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové. *Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové* [online]. 2006, roč. 16, č. 1 [cit. 2012-10-17]. Dostupné z: <http://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas/Clanek.aspx?id=650>

¹¹⁵ MERLO, A. and FILIPPA, M.A., 1998. Project Management Seminar at the University of Trent-- Carrying the Message of Project Management Techniques to Northern Italy. *Information Outlook*, vol. 2, no. 6, pp. 8-8 ProQuest Central. ISSN 10910808.

Posledním úkolem zúčastněných bylo vytvořit skupiny, které vypracují a zrealizují konkrétní projekt ve své knihovně od března do června. V červnu pak své projekty prezentovali na dalším setkání. Díky dobrému teoretickému podkladu a možnosti prakticky si vyzkoušet vedení a účast na vytváření projektu si účastníci uvědomili, jaké výhody (projektový) management skýtá.

Takový plán vícedenního semináře pro knihovníky v českých veřejných knihovnách by byl přínosný, vyvstává zde ovšem otázka časového rozložení. Pokud by se ukázalo, že vícedenní semináře nejsou z časového či finančního důvodu uskutečnitelné, bylo by potřeba aktivitu upravit tak, aby se teoretická a praktická část mohly uskutečnit v jednom dni. Seminář by v takovém případě nebyl tolik efektivní, ale byl by stále přínosný.

2.4.2. Psychologie práce a organizace

Psychologie práce a organizace je aplikovaná disciplína, která je určena spíše psychologům než jakékoliv jiné profesi. Psychologové aplikují poznatky z této oblasti při testování nejrůznějších aspektů týkajících se práce a organizace¹¹⁶. I přes to ale najdeme v tomto tématu kapitoly, které by v celoživotním vzdělávání knihovníků neměly být opomenuty.

Těmito tématy jsou především **kontraproduktivní pracovní chování**, ke kterému řadíme mimo jiné **mobbing**, jehož téma bude ještě zmíněno v části Duševní hygiena. Dalším tématem je **práce a její podmínky**¹¹⁷ s podtématy **práce a životní prostředí, fyzikálně chemické podmínky a vlivy biorytmu, únavy a monotonie**. S tímto tématem velmi úzce souvisí **ergonomie práce**. Jak se dozvíme z článku E-LKA2: E-learningový kurz knihovnické angličtiny. Část I.¹¹⁸, může ergonomie pomáhat nejen při vytváření vlastního pracovního prostředí, ale například i při tvorbě vzdělávacích kurzů například pro veřejnost nebo jako jedna z možností jak přilákat zákazníky¹¹⁹.

¹¹⁶ WAGNEROVÁ, I. *Psychologie práce a organizace: nové poznatky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 155 s. ISBN 9788024737010.

¹¹⁷ ŠTIKAR, J., M. RYMEŠ, K. RIEGEL a J. HOSKOVEC. *Základy psychologie práce a organizace*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998, 203 s. ISBN 80-718-4091-2.

¹¹⁸ SEDLÁČKOVÁ B. E-LKA2: E-learningový kurz knihovnické angličtiny. Část I. *Inflow: information journal* [online]. 2011, roč. 4, č. 9 [cit. 2012-10-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.inflow.cz/elearningovy-kurz-knihovnicke-anglictiny-2-elka2>>. ISSN 1802-9736.

¹¹⁹ VOGT. *Knihovna - oáza služeb?: Koncept vedení a řízení zaměřený na zákazníka* [online]. Městská knihovna Kolín nad Rýnem, ? [cit. 18.10.2012]. Dostupné z: http://www.svkos.cz/data/xinha/sdruk/vogt_oaza_sluzeb.pdf

2.4.3. Psychologie reklamy

Reklama je Americkou marketingovou společností AMA definována jako „každá placená forma neosobní prezentace a nabídky idejí, zboží nebo služeb prostřednictvím identifikovatelného sponzora“¹²⁰. Parlament České republiky schválil definici reklamy jakožto „přesvědčovací proces, kterými jsou hledáni uživatelé zboží, služeb nebo myšlenek prostřednictvím komunikačních médií“¹²¹. Česká definice je pro veřejné knihovny výstižnější - knihovníci se snaží *přesvědčit uživatele prostřednictvím komunikačních médií*, aby přišli do knihovny a využili jejích služeb. Vzhledem k obavám, že by knihovnická profese jako taková mohla zaniknout¹²², je potřeba umět přilákat zákazníky do knihovny. A k tomu nestačí pouze lákavé akce, nabídky a služby, ale jde i o způsob jejich prezentace.

U tématu psychologie reklamy se velmi hojně využívá poznatků z obecné psychologie - **pozornost, paměť, učení, motivace, emoce** v souvislosti s tvorbou, prezentací a příjmem reklamy. Sociální psychologie zde také hraje svou roli s tématy **zájmy, hodnoty, zvyky**. **Komunikace a komunikační proces** je neodmyslitelnou částí reklamy. Nakonec by knihovníci měli znát **metody psychologie reklamy** a také **tvorbu účinné reklamy** s podtématy *forma a obsah reklamy, obrazy v reklamě a účinnost reklamy a její zjištění*.

2.4.4. Pedagogická psychologie

Předmět zájmu pedagogické psychologie se liší podle země a kultury, v jejímž kontextu je vysvětlována. Například v britském pojetí je pedagogická psychologie orientována na práci s dětmi, které potřebují odborné poradenství, na rozdíl od toho v České republice se za podstatnou součást pedagogické psychologie považuje i psychologie učení a vyučování¹²³.

V této části zmíním **lektorské dovednosti**, které je potřeba ovládat, jak z nabídek kurzů a seminářů vyplývá¹²⁴. Mohli bychom rozebírat i další témata, ta ale

¹²⁰ VYSEKALOVÁ, J. *Psychologie reklamy*. 4., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2012, 324 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4005-8. Str. 21.

¹²¹ tamtéž. Str. 21.

¹²² MASSUARD, A. Knihovník nebo robot - Budoucnost profese XXI. století. *Knihovna*. [online]. 2009, roč. 20, č. 1, s. 119-124 [cit. 2011-11-13]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovna91/mass.htm>>. ISSN 1802-8772.

¹²³ Pedagogická psychologie. *Portál* [online]. ? [cit. 2012-10-18]. Dostupné z: <http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=2920>

¹²⁴ KLOUČKOVÁ, Z. Nabídka a poptávka ve vzdělávání knihovníků. *Knihovnický zpravodaj Vysočina* [online]. 2007, roč. 12, č. 2 [cit. 2012-10-16]. Dostupné z: <http://kzv.kkvysociny.cz/Default.aspx?id=1024>

úzce souvisí s vývojovou psychologií. Semináře týkající se vývojové psychologie byly popsány výše a pokrývají rozsah znalostí, které by knihovník měl mít.

2.4.5. Duševní hygiena

Tak jako se staráme o své tělo, měli bychom se starat i o svou psychiku. Jak píše Daniel Bartko ¹²⁵ duševní hygiena se týká mnoha oblastí lidského života - zdraví, výchovy, politiky, psychologie, etiky, estetiky a mnohých dalších. Předmětem jak teorie, tak praxe duševní hygieny je úprava a udržení takových podmínek lidského života, aby jedinec mohl dlouhodobě zažívat pocity spokojenosti, fyzické i psychické zdatnosti a výkonnosti.

Eva Bedrnová a kolektiv ¹²⁶ se na duševní hygienu a její vymezení dívají z dvou různých hledisek - užšího a širšího. V širším slova smyslu pak duševní hygienu vymezují jako „*interdisciplinární obor zaměřující se na otázky hledání a nalézání efektivního způsobu života, optimální životní cesty pro každého člověka.*“ ¹²⁷ V užším slova smyslu chápou duševní hygienu jako „*obor zabývající se problematikou uchování duševního zdraví.*“ ¹²⁸

Můžeme tedy vidět, že duševní hygiena se dívá na člověka jako na individuum v sociálních interakcích, které se dennodenně setkává s problémy a její postupy, metody a zásady se snaží takovému člověku pomoci hledat optimální cestu ke spokojenému a vyváženému životnímu stylu.

Knihovník musí být v kontaktu s lidmi, musí s nimi komunikovat a jsou na něj kladeny vysoké osobnostní požadavky. Jak se píše v článku „Flying with the Phoenixes“ ¹²⁹, knihovníci, kteří zažili syndrom vyhoření, tedy burnout syndrom, vyvozovali tento stav ze stejných příčin: stres, chabé pracovní podmínky, nízký plat a neustálé vyrušování v práci. Pro knihovníka je důležité seznámit se základními pravidly duševní hygieny, aby se vyhnul právě takovým stavům jako je například burnout syndrom.

Prvním krokem je přinesení poznatků o duševní hygieně vůbec. Na seminářích je třeba pracovníky knihoven seznámit s **předmětem zájmu** duševní hygieny a jejím **významu** jak pro nemocné, tak pro zdravé.

¹²⁵ BARTKO, D. *Moderní psychohygienu*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1976. 452 s.

¹²⁶ BEDRNOVÁ, E. *Duševní hygiena a sebeřízení pro vysokoškoláky a mladé manažery*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1999, 157 s. ISBN 80-716-8681-6.

¹²⁷ tamtéž. Str. 13.

¹²⁸ tamtéž. Str. 14.

¹²⁹ STEELE, A., 2009. Flying with the Phoenixes. *Children & Libraries*, vol. 7, no. 3, pp. 51-52
ProQuest Central. ISSN 15429806. Dostupné z:
<http://search.proquest.com/docview/212146545?accountid=16531>

Informačnímu pracovníkovi projde denně pod rukama i hlavou mnoho informací. Jsou to informace všeho druhu, různé kvality a především ohromné kvantitativy. Dalším předmětem pro kurzy a semináře v oblasti duševní hygieny by proto měly být informace o **podnětech**, jak *vnitřních*, tak i *vnějších*. Jak totiž píše Bedrnová¹³⁰ můžeme podněty rozdělit podle toho, odkud přicházejí buď na vnitřní (tedy přicházející z vnitřního prostředí jedince) nebo vnější (přicházející z našeho okolí). Obě tyto kategorie se ještě dají rozdělit podle povahy na fyzické nebo psychické. Předmětem semináře pojednávajícím na toto téma by mělo být především vysvětlení *podmínek a možností pozitivní akceptace přicházejících informací* a objasnění *zákonitostí sociálních podnětů*.

Dalším významným tématem, které by nemělo být opomenuto je **kvalita života**, tedy jedincovo vnímání sebe sama v životě v kontextu své kultury a hodnotového systému¹³¹. V rámci této kapitoly by se posluchači měli dozvědět informace o *zdraví* a o *duševním zdraví*. S tímto tématem související a do zájmu duševní hygieny spadající je téma **vztahu mysli a těla**, v rámci kterého se posluchači kurzu dozvědí jakým *způsobem pracovat se svým tělem, aby jedinec byl v psychické pohodě*.

Téma, které by nemělo být vynecháno je **sebepoznání**. Je to základní kámen pro změnu a úpravu životního stylu. *Silné a slabé stránky jedince a metody sebepoznání*¹³² jsou pojmy, které by si účastníci seminářů měli po absolvování semináře nejen osvojit, ale měli by metody sebepoznání umět aplikovat i do praxe. Sebepoznávací kurzy jsou dokonce součástí povinně volitelných předmětů například na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v oboru Informační studia a knihovnictví¹³³.

K sebepoznání se velmi úzce váže téma **emocí, myšlení a chování**, které již bylo zmiňováno i u obecné psychologie. V souvislosti s duševní hygienou bude u emocí a myšlení zmíněno především *zvládnání emocí* a *autoregulace myšlenek a představ*, u tématu chování je zásadní předat znalosti a dovednosti v oblasti *autoregulace chování a jednání* a *zlozvyky*. Pro praktické použití bude součástí

¹³⁰ BEDRNOVÁ, E. *Duševní hygiena a sebeřízení pro vysokoškoláky a mladé manažery*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1999, 157 s. ISBN 80-716-8681-6. Str. 13.

¹³¹ WHO Quality of Life-BREF (WHOQOL-BREF). *Who.int* [online]. 1991 [cit. 2012-10-09]. Dostupné z: http://www.who.int/substance_abuse/research_tools/whoqolbref/en/

¹³² MÍČEK, L. *Sebevýchova a duševní zdraví*. 4. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, 222 s.

¹³³ FF:VIKBB31 Sebepoznávací kurz - Informace o předmětu. *Is.muni* [online]. 2011 [cit. 2012-10-17]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/predmet/phil/podzim2011/VIKBB31>

seminářů na téma sebepoznání, emoce, myšlení a chování i ukázka *autoregulačních tréninků, relaxačních technik a imaginací*^{134, 135}.

V návaznosti na téma chování nebude vynechané téma **asertivity**, v jehož rámci by mělo být řečeno *co to asertivita je, jakým způsobem ne/asertivní chování ovlivňuje naše duševní zdraví, metody a zásady asertivního chování a jejich nácvik, asertivní práva* a do tématu spadající *kritika - její přijímání a podávání*. Asertivita je pro knihovny lákavé téma, což dokazují kurzy uskutečněné ve Vědecké knihovně v Kladně¹³⁶ a Krajské knihovně Karlovy Vary¹³⁷.

Stres a coping, tedy **zvládání stresu**, jsou poslední kapitolou duševní hygieny. Účastníci kurzu se dozví *co je to stres, jak vzniká, jaká může mít pozitiva, fáze stresové reakce, příznaky stresu, faktory podmiňující zvládání stresu, copingové strategie, prevence stresu*. Se stresem související a u knihovníků popsáný jev¹³⁸, který jistě nebude opomenut je **syndrom vyhoření**. Obsahem semináře na toto téma bude vysvětlení *co je syndrom vyhoření, jeho projevy, možnosti obrany a prevence*. V rámci tématu stresu a copingu by ještě měla být zmíněná **šikana, mobbing a bossing** - *co to je, jak vznikají, jak se jim bránit*.

2.5. Speciální disciplíny

K úplnosti rozdělení psychologických disciplín ještě chybí speciální disciplíny, mezi které patří biopsychologie, dějiny psychologie, farmakopsychologie, psychodiagnostika, psychometrika, zoopsychologie a psycholingvistika. Porovnáním požadavků Eurosměrnic KIS na kompetence a schopnosti knihovníka s obsahem zájmu těchto disciplín jsem zjistila, že speciální disciplíny nekorespondují s požadavky na schopnosti a kompetence knihovníka.

¹³⁴ MÍČEK, L. *Autoregulační a sociální aspekty duševního zdraví*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. 183 s.

¹³⁵ GREGOR, O a Ilustr. SLÍVA, J. *Žít se stresem, to je kumšt*. 1. vyd. Jinočany: H, 1993. ISBN 80-854-6751-8.

¹³⁶ ŠENFELDOVÁ, E. *Vzdělávací cykly pro pracovníky knihoven středočeského kraje. Knihovna plus* [online]. 2009, č. 2 [cit. 2012-10-16]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus92/senf.htm>>. ISSN 1801-5948.

¹³⁷ NĚMCOVÁ, M. *Vzdělávání knihovníků Karlovarského kraje. Ikaros* [online]. 2008, roč. 12, č. 6 [cit. 16.10.2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/4836>>. URN-NBN:cz-ik4836. ISSN 1212-5075.

¹³⁸ BYLOKOVÁ, K. *Syndrom vyhoření knihovníků se zaměřením na práci v referenčních službách*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, 2008. 71 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Michal Lorenz.

2.6. Definice kurzu s psychologickou tematikou

Již na začátku druhé části jsem avizovala, že na jejím konci určím definici psychologického kurzu či, jak také takový kurz ve své práci nazývám, kurz s psychologickou tematikou. Tato definice vznikla na základě definování psychologických témat, která jsou relevantní pro knihovnickou profesi. Je důležité vymezit tento pojem, protože ve výzkumu byl pojem psychologický kurz prezentován i osobám které mou práci nečetly.

Psychologický kurz či seminář nebo kurz či seminář s psychologickou tematikou je taková vzdělávací akce, která se týká poznávacích procesů, prožívání, sociálního světa jedince, sociálních skupin a interakcí, jedinců v různém vývojovém období, managementu, pracovního prostředí, reklamy, lektorských dovedností a duševní hygieny, která nese následující témata: kvalita života, vztah mysli a těla, sebepoznání, asertivita, stres a coping.

V následující části mé práce popíši uskutečněný výzkum, prezentuji jeho výsledky a podám doporučení, která plynou z jeho výsledků.

3. Praktická část práce

Předchozí dvě teoretické části sloužily jako rámec pro praktickou část práce, která se týká pořádání kurzů s psychologickou tematikou ve veřejných knihovnách. Diplomová práce Jana Zikušky¹³⁹ mi poskytla inspiraci pro realizaci a vyhodnocení mého výzkumu. Díky informacím, které poskytly metodičky vzdělávání ve vybraných knihovnách, jsem získala znalosti týkající se atraktivity psychologických kurzů v celoživotním vzdělávání knihovníků.

3.1. Cíle výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit postoje, názory a zkušenosti metodiček vzdělávání s kurzy a semináři s psychologickou tematikou ve vybraných knihovnách.

Výzkumné otázky:

Jsou psychologické kurzy atraktivním tématem pro knihovníky ve veřejných knihovnách?

Výzkumné podotázky:

PO1: Pořádají veřejné knihovny kurzy s psychologickou tematikou?

PO2: Jaké jsou postoje metodiček vzdělávání k psychologickým kurzům?

PO3: Které faktory ovlivňují výběr psychologických kurzů do vzdělávání knihovníků?

Ke každé podotázce (PO) jsem určila několik konkrétních otázek, které tvoří strukturu dotazníku. Seznam těchto otázek je součástí Přílohy č.1.

3.2. Metoda výzkumu

Metodou mého výzkumu je polostrukturovaný rozhovor. Takový rozhovor je postaven na předem daných otázkách, které během rozhovoru musí zaznít. Nezáleží ale na jejich pořadí. Znění otázek se může měnit vzhledem ke znalostem respondenta a je také možné pokládat doplňující otázky¹⁴⁰. Vzhledem k cílům výzkumu by klasický dotazník, který by byl zaslán elektronicky a nebylo by možné ptát se respondentů na doplňující otázky, byl nedostačující. Díky možnosti zjišťování podrobností na dané téma je polostrukturovaný rozhovor ideální formou výzkumu, protože umožňuje vynechat témata, která se k psychologickým kurzům neváží a

¹³⁹ ZIKUŠKA, J. *E-learning ve vzdělávání zaměstnanců knihoven v ČR – současnost, trendy a bariéry*. Brno : Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2011. 74 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Škyřík, Ph.D.

¹⁴⁰ REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Vyd. 1. Praha : Grada, 2009. ISBN 9788024730066.. s. 110

zaměřit se na podrobnosti, které usnadní vhléd do problematiky. Dalším důvodem proč zvolit metodu polosturkturovaného dotazníku je obava z malé návratnosti v případě volby klasického dotazníku.

Úvodní otázky rozhovoru se týkají současných aktivit respondentek, které podle Hendla¹⁴¹ uvolní atmosféru a pomohou člověku se rozmluvit. Ve druhé části rozhovoru jsem se snažila svými otázkami zjistit zkušenosti, postoje a názory respondentek na kurzy a semináře s psychologickou tematikou. Třetí sada otázek zjišťuje faktory, které ovlivňují výběr psychologických kurzů.

3.3. Popis výzkumného souboru a výběru vzorku

Na základě Adresáře metodických oddělení krajských knihoven a knihoven pověřených regionálními funkcemi z roku 2012¹⁴² jsem pro svůj výzkum vybrala dvě krajské a jednu pověřenou knihovnu. Vzhledem k malému počtu knihoven a nutnosti anonymity výzkumu nebudu specifikovat kraje, ve kterých se knihovny nacházejí.

Cílem bylo získat informace z rozhovorů metodiček vzdělávání z vybraných knihoven, které jsem kontaktovala formou e-mailu. Ten obsahoval následující údaje:

- údaje o mé osobě (jméno, studium)
- téma mé diplomové práce
- prosba o spolupráci kontaktované osoby
- navrnutí týdne pro uskutečnění rozhovoru
- časová náročnost rozhovoru
- forma rozhovoru (ve dvou knihovnách jsem navrhla formu rozhovoru via Skype, jedné z těchto dvou jsem navrhla i možnost osobního kontaktu, pokud bychom se domluvily na vyhovujícím datu; třetí knihovně jsem navrhla osobní kontakt)
- možnost odmítnutí spolupráce formulací „Pokud s rozhovorem nesouhlasíte, děkuji alespoň za Váš čas při čtení mé prosby“ a dalšími formulacemi v e-mailu typu „v případě Vašeho souhlasu“ apod.

¹⁴¹ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.

¹⁴² ZEMÁNKOVÁ, L. Adresář metodických oddělení krajských knihoven a knihoven pověřených regionálními funkcemi. *Národní knihovna* [online]. 2012 [cit. 2012-10-28]. Dostupné z: knihovnam.nkp.cz/docs/RF/AdresarRF2008.xls

3.4. Technika sběru dat

Sběr dat proběhl na přelomu října a listopadu 2012, rozhovory probíhaly ve třech dnech jdoucích za sebou. V případě osobních rozhovorů jsem se dostavila na pracoviště metodiček vzdělávání, během rozhovoru přes Skype jsem volala z kolejí do pracovny metodičky vzdělávání.

Před začátkem rozhovoru jsem se zeptala, zda je možné rozhovor nahrávat, po udělení souhlasu jsem zapnula nahrávání. Nahrávala jsem na svůj mobilní telefon, který měl nainstalovanou aplikaci Easy Voice Recorder pro OS Android. Součástí nahrávky je ujištění o anonymitě při vyhodnocení výsledků i při manipulaci s nahraným materiálem. Následně jsem zopakovala téma mé diplomové práce a započala jsem rozhovor. Po ukončení rozhovoru jsem nabídla zaslání kompletní práce.

Během dotazování se několikrát stalo, že jsem položila pouze jednu otázku z celé sady a respondentky odpovídaly na několik otázek bez nutnosti jejich položení. Přesto jsem ale pro jistotu shrnula jejich výpovědi do několika vět, abych se ujistila, že jsem vše správně pochopila.

3.5. Analýza dat

Data jsem analyzovala na základě techniky otevřeného kódování. Tato technika je postavena na označení konceptů, kterými jsou slova nebo slovní spojení, a následného definování kategorií, do kterých tyto koncepty patří na základě jejich vlastností a podobností¹⁴³. Z analýzy dat vyplynulo několik okruhů, které do jisté míry kopírují okruhy otázek z dotazníku.

3.6. Interpretace výsledků

3.6.1. Témata kurzů, které se školí v oslovených knihovnách

V úvodu rozhovoru jsem se respondentek ptala na náplň jejich pracovní činnosti a na témata vzdělávacích akcí, která se v knihovně školí. Na základě analýzy dat je možné rozdělit témata vzdělávacích akcí do následujících oblastí:

- počítačové vzdělávání: tento okruh kurzů zahrnuje například kurzy počítačové gramotnosti, práci s knihovnickým softwarem
- odborné vzdělávání: do této kategorie knihovnice zařadily katalogizaci, školení v práci s knihovnickými systémy a aktualitami v jejich vydáních

¹⁴³ KHANDKAR, S. H. Open Coding. *University of Calgary* [online]. ? [cit. 2012-11-05]. Dostupné z: <http://pages.cpsc.ucalgary.ca/~saul/wiki/uploads/CPSC681/open-coding.pdf>

- rekvalifikační kurzy pro knihovníky

Počítačové vzdělávání a odborné vzdělávání knihovníků jsou velmi žádané jak v krajských knihovnách, tak i v městské knihovně. Rekvalifikační kurzy pro knihovníky byly zmíněny metodickami vzdělávání krajských knihoven.

3.6.2. Témata psychologických kurzů školených v knihovnách - minulost, současnost, budoucnost

V návaznosti na všechna témata vzdělávacích akcí jsem se zaměřila na specifickou skupinu vzdělávacích akcí s psychologickou tematikou. Mým zjištěním bylo, že krajské knihovny se zaměřují na podobný typ školení vzhledem k jejich podobným potřebám a problémům. Městská knihovna má objektivně jiné problémy, řeší je proto odlišně. I přes to jsem dokázala najít některá společná témata pro všechny zapojené knihovny nebo alespoň pro dvě z nich. Vzhledem k ne příliš vysokému počtu již uskutečněných a plánovaných kurzů s psychologickou tematikou, není efektivní v následující tabulce zohledňovat časové hledisko. V rozhovoru se objevovala různá témata, která byla do jisté míry společná alespoň dvěma knihovnám. Proto jsem se rozhodla vytvořit tabulku, která slouží především pro přehlednost a možné porovnání témat kurzů jednotlivých knihoven. Slovní popis místo tabulky by v tomto případě mohl působit nepřehledně, tabulka umožňuje jasné a přehledné srovnání.

<i>Typ knihovny</i> <i>Téma kurzu</i>	Městská knihovna	Krajská knihovna 1	Krajská knihovna 2
Komunikace s běžným zákazníkem	ano	ano	ano
Komunikace s handicapovanými	ano	<i>ne</i>	ano
Sociální komunikace v knihovnách	ano	ano	<i>ne</i>
Komunikace s problémovým či sociálně nepřizpůsobivým zákazníkem	<i>ne</i>	ano	ano
Předcházení a řešení krizových situací	<i>ne</i>	ano	ano
Kurzy komunikačních dovedností	<i>ne</i>	ano	ano

Tabulka č.1. - Porovnání nejčastěji zmiňovaných témat psychologických kurzů v jednotlivých knihovnách

Jak z Tabulky č.1 vyplývá, komunikace nejen s běžným zákazníkem ale celkově jakákoliv komunikace je pro městskou i krajské knihovny důležitým tématem. Všechny knihovny zmiňovaly absolutní nutnost znalosti knihovníka v komunikačních dovednostech a to znalost jak verbální, tak neverbální komunikace. Téma komunikace se objevovalo jak v řeči o již uskutečněných kurzech, tak v plánování kurzů do budoucnosti. Dalším zmíněným tématem byla biblioterapie.

3.6.3. Zájem knihovníků o psychologická témata

Hlavním cílem mého výzkumu bylo zjistit, zda jsou témata s psychologickou tematikou pro knihovníky atraktivní. Z výpovědí vyplývá, že v krajských knihovnách pociťují velký zájem se v tomto směru vzdělávat jak ze strany knihovníků, tak i knihoven. Knihovníci, dle slov metodiček vzdělávání krajských knihoven, sami cítí potřebu zlepšovat se ve svých komunikačních dovednostech:

„Naše knihovna má vzdělávací akce, který jsou do života důležitý a zajímavý, který se týkají právě psychologie. A lidi o to mají zájem, jezdí na ty akce.“

Ač je z široké palety kurzů s psychologickou tematikou metodičkami vzdělávání zmiňována pouze komunikace, je považována jako stěžejní a pro knihovnickou profesi absolutně nezbytná. I přes silné uvědomování si této potřeby, jsem zachytila ve všech třech rozhovorech rozpolcenost a nesoulad mezi vymezovanými cíli toho, jak dobře by knihovník měl zvládat komunikaci a mezi realitou. Tento rozpor je vyjádřen ve velmi podobných formulacích, které zazněly z úst všech oslovených metodiček:

„Pokud knihovník neumí komunikovat se zákazníkem, knihovna ztrácí to nejdůležitější, co má.“

vs.

„Kurzy s psychologickou tematikou jsou až druhotnou záležitostí ve vzdělávání knihovníků, prioritní jsou kurzy technického rázu.“

3.6.4. Na základě čeho knihovny určují témata kurzů?

Okruh, který vyplynul z rozhovoru, aniž by na tento okruh byla explicitně položena otázka, jsou potřeby, které určují témata kurzů. Vzdělávací akce jsou pořádány na základě **aktuálních, konkrétních a individuálních** potřeb knihoven. Prioritním cílem vzdělávání je odpovědět na žádosti a stížnosti knihoven s konkrétními problémy, které tyto knihovny identifikují na základě dlouhodobější situace. Tento důvod pro výběr kurzů a seminářů se metodičkám vzdělávání jeví jako naprosto stěžejní:

„Ale jak říkám. Prvotní impulz tady k tomuhle kurzu byl řešení krizové situace, která tady nastala. Konkrétní krizové situace, která nastala a my jsme jí potřebovali v rámci knihoven vyřešit a jednou z těch cest bylo psychologické školení. Vycházelo to opravdu z konkrétní praktické situace.“

„My se jich zeptáme na jejich problémy, pokud mají nějaké problémy, snažíme se jim nějak pomoci.“

3.6.5. Osobní zkušenost a názor

Oslovené respondentky se samy účastnily vzdělávacích akcí s psychologickým zaměřením. Níže jsou napsány výroky, které vyjadřují názor i zkušenosti metodiček vzdělávání na psychologické kurzy.

„Myslím si, a mám to podložený i zpětnou vazbou, lidi opravdu potřebují hlavně praktické semináře. Oni jsou pak vděčnější za ty praktické věci.“

„Na úvod seminářů dám vždy jednoho dva lidi, který mluví o teorii a o shrnujících informacích, ale vždy alespoň půl dne mám v seminářích praktický příklady, typy a rady jak na to. Protože tohle oni fakt potřebují, no.“

„Moje dojmy z psychologických kurzů jsou spíš pozitivní. Já jsem optimista a vítám každou možnost, kdy se knihovníci mohou vzdělávat, a jsou typy knihovníků, kteří chtějí něco nového vědět, něco co by pomohlo jejich knihovně a pomohlo samozřejmě i jim.“

„Pohled toho psychologa nám pomohl podívat se na toho člověka nejenom negativně. Tenkrát nám to školení fakt jako pomohlo. A bylo to jako hodně užitečný, i třeba pro mě osobně. Nejenom v práci. Myslím si, že to bylo pro mě užitečný.“

„K tomu, aby tenhle ten psychologický kurz byl k něčemu, tak ty lidi tam musej být ochotní se vzdělávat.“

„Tyhle psychologický kurzy jsou fakt zajímavý.“

Ze slov metodiček vzdělávání lze vyvodit, že praktičnost kurzů je prioritním požadavkem. Kurzy jsou na základě osobní zkušenosti a přínosnosti hodnoceny jako zajímavé a pomáhající jak v praxi, tak i v osobním životě. Aby účastníci kurzu mohli tento pomáhající charakter kurzů pocítit, měli by být motivováni se takového kurzu zúčastnit.

Zkušenosti a názory na vzdělávací akce v oblasti psychologie byly u všech zúčastněných kladné. Záporná zkušenost, která zazněla, se týkala příliš teoretického zaměření kurzu.

„No co jakoby nebylo úplně dobrý, bylo to, že ten kurz byl hodně do teorie a praktický věci jsme se moc nedozvěděli. Jako praktickýho tam taky něco bylo, to jo, ale příště to musí být ještě víc, aby to bylo ještě užitečnější.“

3.6.6. Co brání uskutečnění kurzů

Další otázkou, která byla během rozhovoru s knihovnicí řešena, byly překážky na cestě k uskutečnění více kurzů s psychologickou tematikou. S metodičkami vzdělávání jsme definovaly několik okruhů, které brání rozvoji kurzů s psychologickou tematikou pro knihovnicí.

Finanční otázka byla velice často zdůrazňována, protože knihovny ve velkém množství případů financují kurzy z vlastních zdrojů, kterých není dostatek. Časové možnosti jak knihoven, tak knihovniců souvisejí s fyzickou dostupností kurzů.

„Na druhé straně tady jsou objektivní podmínky typu čas a peníze. Čas toho knihovníka.“

„Ano, potřeba je. Kdyby byly finance, tak tady můžeme dělat akce každé týden. Jako že samozřejmě nejsou.“

„Lektoři na tahleta témata bývají paradoxně jako jedni z nejdražších. Ti, co školí Clavius a tak, tak to jsou knihovníci, kteří žijí v našich poměrech a ví jaký jsou rozpočty knihoven. Zatímco když se obrátím na kohokoli, kdo je různě na živnost a občanský sdružení, tak tam jsou částky vysoké. Ale máme tady ze školy vyzkoušenou psycholožku, která nám chodí školit, ví jaké jsou u nás poměry a není tak drahá.“

„Zájem o psychologický kurz by byl, to určitě. Tohle je ale ta věc, kde my z vlastních zdrojů moc jít nemůžeme a v takový chvíli už musím najít finance na to, abych to všechno zaplatila. A to je samozřejmě složitější.“

Knihovníci se nemohou často z provozních důvodů (otevírací doba knihovny) a v některých případech i z geografických důvodů (vzhledem k rozloze krajů) dostavit na kurz. Meziměstská doprava, její obsazenost či časté zácpy na silnicích a ve městech znemožňují pořádání kurzů v určité dny. To dokazuje metodička vzdělávání z krajské knihovny slovy:

„Pak je tu třeba problém dostat se do naší knihovny. My, jen tak pro informaci, teď pořádáme kurzy v úterý a ve čtvrtek, protože v pondělí a v pátek jsou plné autobusy. A některé knihovny v úterý půjčují až do večera. Zase problém!“

Motivace knihovníků pro vzdělávání je, jak jsme zjistili výše, vcelku vysoká, i přes to ale po zaznění otázky na téma překážek ve vzdělávání knihovníků, byla motivace a vůle knihovníka často zmiňovaná. Tento problém zdůrazňovala i městská knihovna.

„Máme typy knihoven, kterým nabízíme vzdělávání horem dolem, ale oni všechno umí, nepotřebují žádné kurzy a my je prostě nepřesvědčíme, aby sem přijeli.“

Poslední identifikovanou překážkou při vzdělávání knihovníků je ochota vedení knihoven pustit knihovníka vzdělávat se. Obě metodičky z krajských knihoven se s podobným případem setkaly, ale obě zároveň tvrdí, že je to spíše výjimečná situace, než že by byla pravidlem.

„Akce je úžasná, knihovnik je úžasnější, lektor je úžasnější, ale jeho vedoucí nevidí důvod, proč by se knihovnik měl vzdělávat.“

Městská knihovna má vlastní specifické překážky na cestě k uskutečňování kurzů pro knihovníky. Nejzásadnější problém je ve vnímání knihoven společností. V menších městech chybí požadavky veřejnosti na služby knihoven a kompetence knihovníků, knihovníci tedy nemají důvod se vzdělávat. Nasedající problém je vysoký věk knihovníků ve vesnických knihovnách.

„Problém je, že uživatelé jsou se vším spokojení. Nechtěj nic, jen aby byly čisté záchody.“

„Na tý malý vesničce, kde je otevřeno dvě hodiny týdně, je to malá, skoro nevytopená místnost a většina fondu tvoří Jirásek a Němcová, tak tam ty lidi skoro

nechoděj, nemaj si co pučovat. A ten knihovník, ve většině případů důchodce, se toho fondu nechce vzdát.“

Jedna z metodiček vzdělávání shrnuje problémy ve vzdělávání knihovníků v podobě přání:

„Když budou finance, tak to bude úžasný! Pak už jen, aby si knihovníci našli čas a chuť. A pak vstřícnýho ředitele, kterej je ochotnej je pustit se vzdělávat.“

3.6.7. Co by uskutečnění psychologických kurzů podpořilo

V návaznosti na odhalení překážek při vzdělávání knihovníků jsme se pokusily najít i východiska z dané situace. Ač jsou problémy krajských knihoven velice podobné, každá metodička vzdělávání vidí jiné řešení. Navrhovaná řešení jsou:

- Akreditace kurzů pro zvýšení motivace knihovníků se vzdělávat

„Tam by rozhodně pomohla, to taky pořád řešíme, akreditace. Kdyby ty kurzy měly nějaký výstup, který by i pro ředitele znamenal něco. Nějakej papír, výstup. A ti lidé na tu akreditaci slyší.“

- Vytvoření seznamu témat s psychologickou tematikou, ve které se knihovníci mohou vzdělávat. Tento seznam by měl obsahovat jak obecná témata, tak i seznam již konkrétních kurzů s konkrétními názvy a přesně definovanou náplní konkrétního kurzu
- Vytvoření dostupného seznamu lektorů, kteří se zabývají jednotlivými tématy.

„Zajímavý by bylo, pokud by existoval nějaký seznam témat, popřípadě seznam lektorů, který se tím tématem zabývají, protože je opravdu velmi složitý najít toho lektora, který i trochu chápe problematiku knihoven. A řada knihoven a i třeba méně aktivních, si řekne, že by je tohle téma zajímalo, že si může pozvat toho letora, ale do té doby je nenapadne, že tohle je téma, který by je zaujalo.“

Na základě faktu, že ani jeden z výše uvedených seznamů neexistuje, cítí krajské knihovny velkou potřebu **sdílení** informací po celé České republice v souvislosti s tématy kurzů, kladů a záporů těchto kurzů a lektorů, kteří dané kurzy vedou. Tato informace nebyla explicitně sdělena, ale když se metodičky vzdělávání dozvěděly, že mým druhým studijním oborem je psychologie, ptaly se mě na jména lidí, kteří se zabývají různými tématy v psychologii. Dále pak metodičky byly rády, když jsem jim řekla, že jsem se dozvěděla, že jiná knihovna pořádala kurz, který by si ony sami přály uskutečnit.

Z informací, které jsem rozhovorem získala, jsem vyvodila, že krajské knihovny, které se nacházejí v univerzitních městech, mají shánění lektorů částečně usnadněné právě přítomností univerzit, které mají psychologický ústav, katedru apod.

Se zaměstnanci univerzity lze dlouhodoběji spolupracovat, čímž se řeší i problém nedostatečné znalosti knihovnického prostředí u lektorů.

Vzhledem k odlišným překážkám při realizaci vzdělávacích akcí v městské knihovně vidí metodičky vzdělávání řešení situace ve zcela jiných souvislostech. Pro vesnické a městské knihovny je důležitá změna postoje nejen veřejnosti ke knihovnám, ale i knihovníků k veřejnosti a ke vzdělávání. Takový postoj by se podle metodiček vzdělávání mohl budovat v takovém případě, kdy by se vysokoškolsky vzdělaní mladí lidé vraceli do svých měst vykonávat knihovnické povolání. Díky znalosti tuzemských i zahraničních standardů v knihovnictví by tito lidé měli šanci pozvednout úroveň městských a vesnických knihoven.

„Mladí knihovníci z KISKu a ÚISKu by se měli vracet do svých měst a tam vykonávat své povolání. Oni jsou ze školy plní ideálů a elánu, ví jak by to mělo vypadat, mají nastavené určité standardy. A tím, že tohle mají, by mohli tu knihovnu vylepšit.“

„To je pro mě záhada, jak přimět ty lidi, aby něco chtěli, aby měli nějaký požadavky. Když bude tlak od uživatelů, tak se toho dá dost udělat.“

3.7. Shrnutí

Cílem mého výzkumu bylo odpovědět na otázku, zda jsou kurzy s psychologickou tematikou pro veřejné knihovny atraktivní. Pozitivním zjištěním je, že se kurzy s psychologickou tematikou v nabídce knihoven objevují, ačkoliv v popředí zůstává pouze jedno téma - komunikace. Ve vzdělávání v oblasti psychologie stojí několik překážek, kterými jsou především finanční, časové a provozní důvody. Řadíme mezi ně jednak fyzickou dostupnost kurzů, jednak finanční i fyzickou dostupnost lektorů.

Na základě získaných dat lze odpovědět, že veřejné knihovny a knihovníci shledávají kurzy s psychologickou tematikou nejen atraktivní, ale dokonce i nutné. Zároveň je ale důležitost přikládána jiným oblastem vzdělávání. Postoj metodiček vzdělávání k psychologickým kurzům vidím na jedné straně pozitivní, na straně druhé rozporuplný.

3.8. Diskuze

Poslední kapitola praktické části mé diplomové práce přináší odpovědi na jednotlivé výzkumné podotázky. Pokusím se zde navrhnout řešení identifikovaných problémů.

PO1: Pořádají veřejné knihovny kurzy s psychologickou tematikou?

Odpověď na tuto otázku zní kladně: ano, veřejné knihovny pořádají kurzy s psychologickou tematikou. Musím zde však zdůraznit, že pozornost je věnována především komunikačním schopnostem knihovníků, které jsou ale považovány za stěžejní pro knihovnickou profesi. Psychologie skýtá mnoho témat, která umožňují rozvoj knihovníka v jeho profesi. Řešením takové situace by mohly být následující návrhy:

- Zvýšit osvětu v tématu psychologie mezi knihovníky
- Vytvořit seznam psychologických témat, která jsou relevantní k požadavkům na kompetence knihovníka
- Vytvořit seznam lektorů, kteří se danými tématy zabývají

PO2: Jaké jsou postoje metodiček vzdělávání k psychologickým kurzům?

Tyto ženy mají pozitivní postoj k psychologickým kurzům, považují je za důležité a do budoucna nutné v dalším vzdělávání knihovníků. Existuje zde ale i druhý postoj k takovým kurzům. Tento postoj je tvořen na základě názoru, že v dalším vzdělávání knihovníků jsou prioritnější cíle než rozvoj komunikačních dovedností. Ačkoliv jsou tyto dva názory rozporuplné a proti sobě jdoucí, existují souběžně. Pro vyřešení tohoto problému jsem našla možnosti řešení, která jsou dlouhodobějšího rázu:

- Plošně vzdělat knihovníky ze všech velikostí profesionálních knihoven v technických dovednostech
- Motivovat knihovníky pro vzdělávání se v psychologické oblasti a tím zvýšit požadavky na zřizovatele a donátory finančních obnosů

PO3: Které faktory ovlivňují výběr psychologických kurzů do vzdělávání knihovníků?

Nejdůležitějším faktorem, který ovlivňuje výběr psychologických kurzů do vzdělávání knihovníků, jsou finance. Z obnosu peněz, které poskytuje zřizovatel knihovně, jsou určeny balíky témat, do kterých se investuje určité procento z celé sumy. Vzdělávání je jedním z těchto balíků. Prioritními cíli metodiček vzdělávání jsou investice jednak do vzdělávacích akcí technického rázu, jednak do vzdělávání vystaveném na aktuálních a konkrétně formulovaných potřebách knihoven. Dalším faktorem, který do jisté míry brání pořádání kvalitních a častých kurzů s psychologickou tematikou, jsou lektoři. Nejenže pro koordinátory vzdělávacích akcí je poměrně složité najít lektora, který by se vyznal jak v psychologii, tak v knihovnictví; je i finančně náročné většinu lektorů zaplatit. Výběr tématu semináře v oblasti psychologie je zkomplikovaný také tím, že knihovníci vlastně ani neví, co pod

téma psychologie spadá, nemají z čeho vybírat. Řešení problému, který se ukázal být poměrně rozsáhlý je definované už v PO1:

- Vytvořit seznam témat, která jsou kongruentní s požadavky na kompetence knihovníka
- Vytvořit seznam lektorů, kteří se danými tématy zabývají
- Zvýšit dotace na vzdělávání knihovníků

Závěr

Ve své práci jsem se zabývala celoživotním vzděláváním knihovníků a tématy v oblasti psychologie, které by bylo možné zařadit do celoživotního vzdělávání knihovníků. V praktické části své práce jsem došla ke zjištění, že přehled, který jsem vytvořila ve druhé části práce, je do jisté míry vyžadován v knihovnické praxi. Knihovníci nemají jasnou představu o tom, co pod kurzy s psychologickou tematikou patří, a proto je pro ně obtížné vybírat téma, které by se mohlo školit.

Pro naplnění cílů mé práce jsem poskytla přehled projektů a organizací zabývajících se vzděláváním knihovníků, prezentovala jsem témata hodící se pro vzdělávání knihovníků na základě znalosti požadavků na celoživotní vzdělávání knihovníků a v praktické části jsem v kvalitativním výzkumu zjistila názory metodiček vzdělávání na atraktivitu kurzů s psychologickou tematikou, definovala jsem oblasti bránící pořádání těchto kurzů a pokusila jsem se najít možná řešení současné situace. Cíle mé práce jsem naplnila.

Přehled témat, která jsem vytvořila by mohla pomoci v rozšíření povědomí o psychologické tematice. Věřím, že v praxi by jak knihovníci, tak metodici vzdělávání ocenili a využili přehled témat týkající se psychologie, ve kterých je možné se vzdělávat. Má práce poskytuje rozdělení oboru psychologie v jejích teoretických a aplikačních disciplínách, mohla by tedy posloužit pro knihovníky v praxi.

Pro pokračování a přesah mé práce by bylo užitečné a v praxi jistě žádané vytvořit seznam lektorů, kteří se v jednotlivých krajích České republiky zabývají různými tématy spojenými s psychologií. Tento seznam by měl sloužit veřejně a měl by být přístupný jak knihovníkům, tak lektorům.

Další návrh pro přesah mé práce, který jsem naznačila již v Úvodu, se týká řešení nedostatečné znalosti praxe ze strany studenta - tazatele. Tato neznalost omezuje formulaci i počet otázek v rozhovoru. Metoda, která by mohla tento problém vyřešit je focus groups. Uvědomuji si velice obtížnou, ne-li nemožnou realizaci takového výzkumu zároveň jsem ale přesvědčena, že by data získaná z této metody měla vysokou výpovědní hodnotu.

Použitá literatura:

1. BARTKO, D. *Moderní psychohygienu*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1976. 452 s.
2. BARTOŠEK M. *Knihovny MU a projekt MOLIN*. Zpravodaj ÚVT MU. ISSN 1212-0901, 1997, roč. VII, č. 4, s. 11-12.
3. BEDRNOVÁ, Eva. *Duševní hygiena a sebeřízení pro vysokoškoláky a mladé manažery*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1999, 157 s. ISBN 80-716-8681-6.
4. BLATNÝ, M. *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 301 s. Psyché (Grada). ISBN 9788024734347.
5. BORSKÁ, P. Předškoláci v knihovně - Knihovna - Obec Hrádek. *Obec Hrádek* [online]. 2007 [cit. 2012-10-11]. Dostupné z: <http://www.obechradek.cz/cz/menu/85/knihovna/clanek-346-predskolaci-v-knihovne/diskuse/>
6. BURGETOVÁ, J. Evropský projekt CERTIDoc a certifikace kompetencí informačních pracovníků. *Knihovnický zpravodaj Vysočina* [online]. ? [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://kzv.kkvysociny.cz/archiv.aspx?id=1102&idr=9&idci=23>
7. BURGETOVÁ, J. Odborné znalosti a dovednosti v oboru knihovnických a informačních služeb - výsledky projektu DECIDoc. *Národní knihovna: knihovnická revue* [online]. 2001, č. 3, 169–174 [cit. 2012-10-23]. ISSN 1214-0678. Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/NKKR0103/0103169.html>
8. BURGETOVÁ, J. Rozvoj evropských kompetencí v oblasti informací a dokumentace - projekt DECIDoc. *Inforum* [online]. 2001 [cit. 2012-10-23]. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/archiv/inforum2001/prispevky/burgetova.htm>
9. BYLOKOVÁ, K. *Syndrom vyhoření knihovníků se zaměřením na práci v referenčních službách*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, 2008. 71 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Michal Lorenz.
10. Cíle programu. *VISK* [online]. 2012 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://visk.nkp.cz/VISKcile.htm#cil>
11. Členství v organizacích. *Knihovna Akademie Věd ČR* [online]. 2012 [cit. 2012-10-21]. Dostupné z: <http://www.lib.cas.cz/o-knihovne/clenstvi/>
12. Dětské oddělení knihovny ve Volyni. *Dětské oddělení knihovny ve Volyni* [online]. 2011 [cit. 2012-03-08]. Dostupné z: <http://www.sovicka.freepage.cz/>

13. Ekologická psychologie. *CoJeCo* [online]. 2000 [cit. 2012-10-17]. Dostupné z: http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&id_desc=23349&title=ekologick%E1%20psychologie&s_lang=2
14. *Eurosměrnice KIS: Průvodce znalostmi a dovednostmi evropských odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb*. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 1999. 350 s. ISBN 80-85851-10-5. Dostupné z: http://www.nkp.cz/o_knihovnach/konsorcia/skip/smernice.pdf.
15. FAITOVÁ, M. a HOUŠKOVÁ, Z.. Projekt CERTIDoc: Kompetence knihovnických a informačních pracovníků. *Svkos* [online]. ? [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.svkos.cz/data/xinha/sdruk/ks2003/2003-4-349.pdf>
16. FF:VIKBB31 Sebepoznávací kurz - Informace o předmětu. *Is.muni* [online]. 2011 [cit. 2012-10-17]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/predmet/phil/podzim2011/VIKBB31>
17. GILBERT, Daniel Todd, Susan T FISKE a Gardner LINDZEY. *The handbook of social psychology*. 4th ed. New York: Distributed exclusively by Oxford University Press, c1998, 2 v. ISBN 01-952-1376-9. Dostupné z: http://books.google.cz/books?id=-4InWCsra7IC&pg=PA49&lpg=PA49&dq=historical+background+of+social+psychology&source=bl&ots=h8nyXKWmo9&sig=12nZYy0gAaBiKzXjXgmy5UwCS0M&hl=cs&sa=X&ei=p319UircHo_csgas1ICACQ&ved=0CEQQ6AEwAw#v=onepage&q&f=false
18. GREGOR, O a Ilustr. SLÍVA, J. *Žít se stresem, to je kumšt*. 1. vyd. Jinočany: H, 1993. ISBN 80-854-6751-8.
19. HÁJKOVÁ Z; LEPAROVÁ J; NEJEZCHLEBOVÁ J. Informační vzdělávání uživatelů - sekce IVU začíná pracovat. *Ikaros* [online]. 2010, roč. 14, č. 3 [cit. 17.10.2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/6012>>. URN-NBN:cz-ik6012. ISSN 1212-5075.
20. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4., V Portálu 1. Ilustrace Karel Nepraš. Praha: Portál, 2010, 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5.
21. HELUS, Zdeněk. *Úvod do psychologie: učebnice pro střední školy a bakalářská studia na VŠ*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 317 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3037-0. (s. 44).
22. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.
23. HEWSONE M., STROEBE W. *Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006, 769 s. ISBN 80-736-7092-5.

24. HODŽOVÁ, I. Nabídky vzdělávacích akcí pro knihovníky. *Čtenář: měsíčník pro knihovníky* [online]. 2011, roč. 63, č. 6 [cit. 2012-10-16]. Dostupné z: <http://ctenar.svkkk.cz/clanky/2011-roc-63/06-2011/nabidky-vzdelavacich-akci-pro-knihovniky-85-945.htm>. ISSN 1805-4064
25. HOŘAVOVÁ, Barbora. Interkulturní dialog v knihovnách – vzdělávání pro knihovníky. *Ikaros* [online]. 2006, roč. 10, č. 2 [cit. 17.10.2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/2116>>. URN-NBN:cz-ik2116. ISSN 1212-5075.
26. HOUŠKOVÁ, Z. VISK 2: Mimoškolní vzdělávání knihovníků. *VISK* [online]. 2012 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://visk.nkp.cz/VISK2.htm>
27. Hudební knihovna Knihovny města HK. *Hudební knihovny a hudební oddělení knihoven ČR* [online]. 12.1.2012 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: <http://www.knihovnahk.cz/ODDELENI/hudebni/adresar.htm>
28. Hudební oddělení. *Regionální knihovna Teplice* [online]. 2003 [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: [http://www.knihovna-teplice.cz/index.php?stranka\[\]=21&stranka\[\]=25](http://www.knihovna-teplice.cz/index.php?stranka[]=21&stranka[]=25)
29. JÄGEROVÁ, J. Předškoláci v knihovně.. *Základní škola Josefa Václava Myslbeka a Mateřská škola Ostrov* [online]. 2011 [cit. 2012-10-11]. Dostupné z: <http://www.zsjvm.cz/view.php?cislocclanku=2011092201>
30. JIRÁSEK, Jaroslav A.. Manažerské užití manažerské informace. *Ikaros* [online]. 1998, roč. 2, č. 6 [cit. 17.10.2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/224>>. URN-NBN:cz-ik224. ISSN 1212-5075.
31. KÁNSKÁ, P. Výukové centrum pro další vzdělávání knihovníků v České republice. *Národní knihovna: knihovnická revue* [online]. 2000, 2-3 [cit. 2012-10-23]. ISSN 1214-0678. Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/nkkr0002-3/0002-3099.html>
32. KHANDKAR, S. H. Open Coding. *University of Calgary* [online]. ? [cit. 2012-11-05]. Dostupné z: <http://pages.cpsc.ucalgary.ca/~saul/wiki/uploads/CPSC681/open-coding.pdf>
33. KLOUČKOVÁ, Z. Nabídka a poptávka ve vzdělávání knihovníků. *Knihovnický zpravodaj Vysočina* [online]. 2007, roč. 12, č. 2 [cit. 2012-10-16]. Dostupné z: <http://kzv.kkvysociny.cz/Default.aspx?id=1024>
34. Knihovna pro malé čtenáře. *Městská knihovna v Praze* [online]. 30.3. 2011 [cit. 2012-03-08]. Dostupné z: <http://www.mlp.cz/cz/novinky/116-detske-ctenarstvi/>

35. KREBES, J. Projekt CASLIN dnes. *Souborný katalog ČR* [online]. 2006 [cit. 2012-10-21]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/Caslin/o-projektu/projekt-caslin-dnes/>
36. KREBES, J. Společný záměr: Ředitelé čtyř hlavních českých a slovenských knihoven se shodují na svém společném záměru. *Souborný katalog ČR* [online]. 2006 [cit. 2012-10-21]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/Caslin/o-projektu/spolecny-zamer>
37. KUKRECHTOVÁ, Markéta. *Mimoškolní vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků*. Brno : Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2010, 131 s., Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Škyřík.
38. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ D. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
39. Lifelong Learning. *Policy brief* [online]. 2004, February. [cit. 2012-10-15]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/education/highereducationandadultlearning/29478789.pdf>
40. LINHART, J. *Základy obecné psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, 688 s.
41. Logo AKVŠ. *Asociace knihoven vysokých škol České republiky* [online]. 2009 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.akvs.cz/obr/logo-akvs.png>
42. Logo Svazu knihovníků a informačních pracovníků České republiky. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Skiplago>
43. MACUROVÁ, J. Hudební oddělení. *Městská knihovna Orlová* [online]. Datum nevedeno [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: <http://www.knihovna-orlova.cz/view.php?cislocianku=2005082909>
44. MASSUARD, A. Knihovník nebo robot - Budoucnost profese XXI. století. *Knihovna*. [online]. 2009, roč. 20, č. 1, s. 119-124 [cit. 2011-11-13]. Dostupný z WWW: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna91/mass.htm>. ISSN 1802-8772.
45. MATĚJČEK, Z. Co děti nejvíc potřebují. Vyd 3. Praha: Portál, 2003. 108 s. ISBN 80-7178-853-8.
46. Memorandum o celoživotním učení. *Národní vzdělávací fond* [online]. 2000 [cit. 2012-10-15]. Dostupné z: <http://old.nvf.cz/archiv/memorandum/obsah.htm#1>

47. MERLO, A. and FILIPPA, M.A., 1998. Project Management Seminar at the University of Trent--Carrying the Message of Project Management Techniques to Northern Italy. *Information Outlook*, vol. 2, no. 6, pp. 8-8 ProQuest Central. ISSN 10910808. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/197380574?accountid=16531#center>
48. *Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky* [online]. [cit. 2010-04-11]. Dostupné na World Wide Web: <knihovnam.nkp.cz/docs/MetPokynMK05.doc>.
49. MÍČEK, L. *Autoregulační a sociální aspekty duševního zdraví*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980, 183 s.
50. MÍČEK, L. *Sebevýchova a duševní zdraví*. 4. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, 222 s.
51. MIKULÁŠTÍK, M. *Manažerská psychologie*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2007, 380 s. ISBN 9788024713496
52. NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009, 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9 (BROŽ.).
53. NAKONEČNÝ, Milan. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1998, 590 s. ISBN 80-200-0689-3.
54. NĚMCOVÁ, M. Vzdělávání knihovníků Karlovarského kraje. *Ikaros* [online]. 2008, roč. 12, č. 6 [cit. 16.10.2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/4836>>. URN-NBN:cz-ik4836. ISSN 1212-5075.
55. PAPIK, R. Kompetence, schopnosti a vlastnosti informačních profesionálů. *Ikaros* [online]. 2006, roč. 10, č. 11 [cit. 26.10.2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/3690>>. URN-NBN:cz-ik3690. ISSN 1212-5075.
56. Pedagogická psychologie. *Portál* [online]. ? [cit. 2012-10-18]. Dostupné z: <http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=2920>
57. PIAGET, J., INHELDEROVÁ, B. *Psychologie dítěte*. Vyd. 2., v nakl. Portál 1. Překlad Eva Vyskočilová. Praha: Portál, 1997, 143 s. ISBN 80-717-8146-0.
58. PLHÁKOVÁ, A. *Dějiny psychologie*. Vyd. 1. Praha : Grada publishing, 2006. 328 s. ISBN 80-247-0871-X.
59. PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. Vyd. 1. Praha : Academia, 2007. 472 s. ISBN 978-80-200-1499-3.
60. PORTLOVÁ, V. *CASLIN - budování elektronické sítě knihoven aneb spolupráce knihoven v ČR při vytváření jednotného a snadného přístupu k různým*

informačním zdrojům. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, 2007. 108 s. Vedoucí diplomové práce prof. Andrew Lass.

61. Práce s knihou s dětmi staršího školního věku. *Krajská knihovna Karlovy Vary* [online]. 2011 [cit. 2012-10-16]. Dostupné z: <http://www.knihovna.kvary.cz/cs/pro-knihovny/vzdelavani-knihovniku/odborne-knihovnicke-vzdelavani/prace-s-knihou-s-detmi-starsiho-skolního-veku.html>
62. Předškoláci v knihovně. *Listy Prahy 14: Měsíčník občanů Černého Mostu, Hloubětína, Kyjí a Hostavic* [online]. 2008, 7/8, s. 2 [cit. 2012-10-11]. Dostupné z: <http://www.praha14.cz/~listy/2008/7/predskolaci.htm>
63. REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Vyd. 1. Praha : Grada, 2009. ISBN 9788024730066.. s. 110
64. RICHTER, V. Nabídka vzdělávání pracovníků knihoven. *SKIP* [online]. 2009 [cit. 2012-10-17]. Dostupné z: <http://skip.nkp.cz/akcVzdelUZS.htm>
65. RÖSELOVÁ, I. Jak být dobrým manažerem?. *Ikaros* [online]. 2003, roč. 7, č. 7 [cit. 17.10.2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/1449>>. URN-NBN:cz-ik1449. ISSN 1212-5075.
66. Rozvoj celoživotního učení. *Národní vzdělávací fond* [online]. 2011 [cit. 2012-10-15]. Dostupné z: <http://www.nvf.cz/rozvoj-celozivotního-uceni>
67. RUBINŠTEJN, S. L. *Základy obecné psychologie*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1967. 761 s.
68. ŘÍČAN, P. *Cesta životem : vývojová psychologie*. Vyd. 2. Praha : Portál, 2006. 390 s. ISBN 8073671247.
69. SEDLÁČKOVÁ, B. E-LKA2: E-learningový kurz knihovnické angličtiny. Část I. *Inflow: information journal* [online]. 2011, roč. 4, č. 9 [cit. 2012-10-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.inflow.cz/elearningovy-kurz-knihovnicke-anglictiny-2-elka2>>. ISSN 1802-9736.
70. Sekce vzdělávání - výukové centrum pro další vzdělávání knihovníků. *SKIP* [online]. 2010 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://skip.nkp.cz/odbVzdel.htm>
71. SCHMIDT, H-D. *Obecná vývojová psychologie*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1978. 411 s.
72. SKIP. *Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb* [online]. Praha, 2006 [cit. 2012-10-24]. ISBN 80-85851-17-2. Dostupné z: http://skip.nkp.cz/KeStazeni/Pruvodce_kompetencemi2007.pdf

73. SKOLKOVÁ, L. Change management čili řízení změny v knihovnách a informačních službách. *Ikaros* [online]. 2003, roč. 7, č. 11 [cit. 17.10.2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/1504>>. URN-NBN:cz-ik1504. ISSN 1212-5075.
74. SOUČKOVÁ, A. Vzdělávací aktivity pro knihovníky ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové. *Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové* [online]. 2006, roč. 16, č. 1 [cit. 2012-10-17]. Dostupné z: <http://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas/Clanek.aspx?id=650>
75. Stanovy Sdružení knihoven ČR. *Svkos* [online]. Seč, 1998 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.svkos.cz/sdruk/o-organizaci/clanek/stanovy-sdruzeni-knihoven-cr/>
76. Stanovy Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR. *SKIP* [online]. 2010 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/dokumenty/Stanovy2010.pdf>
77. STEELE, A., 2009. Flying with the Phoenixes. *Children & Libraries*, vol. 7, no. 3, pp. 51-52 ProQuest Central. ISSN 15429806. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/212146545?accountid=16531>
78. STRAPKOVÁ, I. *Vzdělávání knihovnic a knihovníků v Knihovně Jiřího Mahena v Brně* [online]. Brno, 2011 [cit. 2012-09-26]. Dostupné z: https://is.muni.cz/auth/th/144095/fss_m/Diplomova_prace_Strapkova.pdf?zpet=%2Fauth%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3DVzd%C4%9B1%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD%20knihovnic%20a%20knihovn%C3%ADk%C5%AF%20v%20Knihovn%C4%9B%20Ji%C5%99%C3%ADho%20Mahena%20v%20Brn%C4%9B%20agenda:th%26start%3D1. Diplomová. Masarykova Univerzita. Vedoucí práce M. Žížlavksý. (s.38)
79. *Strategie celoživotního učení ČR*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007. ISBN 978-802-5422-182.
80. Systematising the competencies of information professionals: an assessment of the Decidoc set of competencies performed by the members of Sedic. *El Profesional de la Informacion*. 20030101, roč. 12, č. 1, s. 10-17. ISSN 13866710.
81. ŠENFELDOVÁ, E. Vzdělávací cykly pro pracovníky knihoven střeďočeského kraje. *Knihovna plus* [online]. 2009, č. 2 [cit. 2012-10-16]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus92/senf.htm>>. ISSN 1801-5948.
82. ŠTIKAR, J., M. RYMEŠ, K. RIEGEL a J. HOSKOVEC. *Základy psychologie práce a organizace*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998, 203 s. ISBN 80-718-4091-2.
83. ŠUBROVÁ J; Vališová Edita. Senior v péči Knihovny Jiřího Mahena . *Inflow: information journal* [online]. 2010, roč. 3, č. 12 [cit. 2012-10-17]. Dostupný z

- WWW: <<http://www.inflow.cz/senior-v-peci-knihovny-jiriho-mahena>>. ISSN 1802-9736.
84. ŠVANCARA, J. *Kompendium vývojové psychologie*. Praha: SPN, 1981.
85. TKAČÍKOVÁ, D. Instantní Internet pro manažery a podnikatele. *Ikaros* [online]. 1998, roč. 2, č. 7 [cit. 17.10.2012]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/277>>. URN-NBN:cz-ik277. ISSN 1212-5075.
86. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2005, 467 s. ISBN 978-802-4609-560.
87. VOGT. Knihovna - oáza služeb?: Koncept vedení a řízení zaměřený na zákazníka [online]. *Městská knihovna Kolín nad Rýnem, ?* [cit. 18.10.2012]. Dostupné z: http://www.svkos.cz/data/xinha/sdruk/vogt_oaza_sluzeb.pdf
88. VÝROST, J. a SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-802-4714-288.
89. VYSEKALOVÁ, Jitka. *Psychologie reklamy*. 4., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2012, 324 s. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4005-8.
90. Vzdělávací akce pro knihovníky - archiv. *Krajská knihovna Vysočiny* [online]. 2012 [cit. 2012-10-17]. Dostupné z: http://www.kkvysociny.cz/modul_knihovnam/vzdel_knih_archiv.aspx
91. Vzdělávání. *Krajská knihovna Františka Bartoše* [online]. 2012 [cit. 2012-10-17]. Dostupné z: <http://www.kfbz.cz/ucebna.htm>
92. WAGNEROVÁ, I. *Psychologie práce a organizace: nové poznatky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 155 s. ISBN 9788024737010.
93. WHO Quality of Life-BREF (WHOQOL-BREF). *Who.int* [online]. 1991 [cit. 2012-10-09]. Dostupné z: http://www.who.int/substance_abuse/research_tools/whoqolbref/en/
94. Základní informace o Asociaci. *Asociace knihoven vysokých škol České republiky* [online]. 2011 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: <http://www.akvs.cz/o-asociaci/index.html>
95. Základní programové cíle Asociace knihoven vysokých škol České republiky. *Asociace knihoven vysokých škol České republiky* [online]. 2012, 2012-10-24 [cit. 2012-10-26]. Dostupné z: <http://www.akvs.cz/index.html>
96. Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). *epravo.cz*. [online]. [cit. 2010-06-10]. Dostupný z <<http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-ze-dne-29-cervna-2001-o-knihovnach-a-podminkach-provozovani->

verejnych-knihovnickych-a-informacnich-sluzeb-knihovni-zakon-2631.html >. ISSN 1213-189X.

97. ZEMÁNKOVÁ, L. Adresář metodických oddělení krajských knihoven a knihoven pověřených regionálními funkcemi. *Národní knihovna* [online]. 2012 [cit. 2012-10-28]. Dostupné z: knihovnam.nkp.cz/docs/RF/AdresarRF2008.xls
98. ZIKUŠKA, J. *E-learning ve vzdělávání zaměstnanců knihoven v ČR – současnost, trendy a bariéry*. Brno : Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2011. 74 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Škyřík, Ph.D.

Seznam příloh a tabulek

Příloha č.1 - Otázky rozhovoru

Příloha č. 2 - Projekt bakalářské diplomové práce

Tabulka č.1. - Porovnání nejčastěji zmiňovaných témat psychologických

kurzů v jednotlivých knihovnách.....39

Přílohy

Příloha č.1 - Otázky rozhovoru

Výzkumná otázka:

Jsou psychologické kurzy atraktivním tématem pro knihovníky ve veřejných knihovnách?

Podotázky:

Pořádají veřejné knihovny kurzy s psychologickou tematikou?

- Jaká je náplň Vaší pracovní činnosti?
- Jaká jsou témata kurzů, které Vaše knihovna poskytuje knihovníkům / knihovnám?
- Jak často jsou pořádány kurzy s psychologickou tematikou?
- Je o takové téma mezi knihovníky a knihovnami zájem? (soudě z naplněnosti kurzu, frekvence pořádání kurzů...)

Jaké jsou postoje metodiček vzdělávání k psychologickým kurzům?

- Co si myslíte o kurzech s psychologickou tematikou?
- Účastnil/a jste se osobně již takového kurzu?
- Pokud ano
 - Jaké bylo téma?
 - Jaký na Vás kurz zanechal dojem?
 - Můžete mi popsat nějakou kladnou a zápornou zkušenost z tohoto kurzu?
- Pokud ne
 - Byl důvodem Vaší neúčasti nedostatek nabídek takové tematiky?
 - Naplněnost kurzů?
 - Profesní zájem o jiná témata?

Které faktory ovlivňují výběr psychologických kurzů do vzdělávání knihovníků?

- Jaké typy psychologických kurzů by se Vám hodily do vzdělávání knihovníků?
- Co brání tomu, aby se psychologické kurzy objevily ve vzdělávání knihovníků?
- Co udělat pro to, aby se tyto kurzy objevily ve vzdělávání?

Příloha č. 2 - Projekt bakalářské diplomové práce

**FILOZOFICKÁ FAKULTA, MASARYKOVA UNIVERZITY,
BRNO**

Kabinet informačních studií a knihovnictví	Školní rok:	2011/2012
---	--------------------	-----------

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno a příjmení	Anna Kultová
UČO	361934
Imatrikulační ročník	2009
Kontaktní údaje	361934@mail.muni.cz

Název tématu:
Zavedení psychologických kurzů a seminářů do celoživotního vzdělávání knihovníků ve veřejných knihovnách

Vedoucí diplomové práce:

<i>PhDr. Petr Škyřík, Ph.D.</i>	
Pracoviště a funkční pozice vedoucí/vedoucího diplomové práce:	
Kabinet informačních studií a knihovnictví - Ústav české literatury a knihovnictví - Filozofická fakulta Masarykova Univerzita	
Vedoucí kabinetu	
Vyjádření vedoucí/vedoucího práce:	
Souhlasím s vedením diplomové práce.	
Podpis:	Datum:

Vyjádření vedoucího KISK UČL FF MU PhDr. Petra Škyříka:	
souhlasím/nesouhlasím	
Podpis:	Datum:

Podpis diplomanta:	
Podpis:	Datum:

1. Čím se bude práce zabývat: Bakalářská práce na téma „Zavedení psychologických kurzů a seminářů do celoživotního vzdělávání knihovníků ve veřejných knihovnách“ se bude soustředit na jednotlivé psychologické disciplíny, které by mohly být zavedeny do mimoškolního vzdělávání knihovníků ve veřejných knihovnách. Tyto disciplíny budou rozděleny do tří okruhů - základní disciplíny, aplikované obory a speciální disciplíny. Ze základních psychologických disciplín budu ve své práci podrobněji rozebírat především obecnou psychologii, sociální psychologii a vývojovou psychologii. Z aplikovaných disciplín, kterých je nespočetné

množství, jsem pro knihovnickou profesi vybrala následující obory: kognitivní psychologie, manažerská psychologie, psychologie práce, psychologie organizace, psychologie reklamy, aplikovanou sociální psychologii, psychologii zdraví a duševní hygienu. Speciální disciplínu považuji za oborově relevantní pouze jednu - psycholingvistiku. Praktická část výzkumu se bude snažit zjistit názory, postoje a preference knihovníků veřejných knihoven k výše zmíněným oborům a disciplínám. Tyto disciplíny budou stručně vysvětlené, aby dotazovaní věděli, čeho se která disciplína týká.

Výše uvedené psychologické disciplíny a obory jsou pro knihovnickou profesi důležité, protože knihovník ve svém povolání každý den přichází do kontaktu s lidmi, kteří shánějí informace. K tomu, aby knihovník, jakožto informační pracovník pomohl najít hledanou informaci, je potřeba nejen znalost pramenů pro vyhledávání informací, ale i kontakt se zákazníkem, správný odhad zákazníka samotného a s tím související jeho potřeby a správné formulování otázek pro rychlé a účelné zjištění potřebných dat. Dále je důležité nejen pro knihovníky samotné, ale i pro návštěvníky knihovny, aby byly dodrženy správné pracovní podmínky, aby práce v knihovně byla logicky a přirozeně zorganizovaná. Knihovny pořádají mnoho akcí, které mají upoutat pozornost čtenářů i nečtenářů, proto je nezbytné, aby upoutávky na tyto akce byly zhotoveny způsobem, který na lidi psychologicky zapůsobí. V neposlední řadě je třeba zmínit udržování psychické i fyzické pohody u pracovníků (nejen) v knihovnách, při kterém pomáhají některé psychologické disciplíny.

2. Problém, který by zvolené téma mělo pomoci řešit: Dle příspěvku Alaina Massuarda (2009), francouzského knihovníka, je namístě se obávat, že knihovnická profese jak je všeobecně známá, by mohla zaniknout, pokud se nepřizpůsobí aktuálním potřebám. Tyto potřeby jsou zejména technologického rázu a tímto směrem se také orientuje další vzdělávání knihovníků všech typů knihoven (SKIP, 2007; například: Kohoutková, Bartošek, 1992; Akce skip, 2007). Dále se mimoškolní vzdělávání zaměřuje na sekci služby a literatura (Besedy a přednášky - přehled, 2010 - 2011). Minimum plánovaných či uskutečněných besed, přednášek či seminářů je věnován psychologii. Pokud se seminář psychologii věnuje, zaměřuje se především na oblast komunikace (Besedy a přednášky - přehled, 2010 - 2011, Akce skip, 2007). Psychologie má mnoho disciplín, které by knihovník mohl využít a právě problému prakticky využitelných disciplín v knihovnické profesi se budu ve své bakalářské práci zabývat.

3. Důvod proč jsem se rozhodla dané téma řešit: Celoživotní vzdělávání a kurzy pro knihovníky různých typů knihoven se soustřeďují především na ICT vzdělávání (Kohoutková, Bartošek, 1992; Akce skip, 2007), literaturu a služby. V nabízených vzdělávacích akcích různých knihoven jsem našla minimum možností pro rozšiřování vzdělání v oblasti psychologie (Houšková, 2010). Nejvíce řešená oblast z psychologie je komunikace. Tato oblast je pro knihovníka důležitá, ovšem ne jediná. Pro nastínění problematiky uvedu výsledky výzkumu bakalářské práce Kateřiny Bylokové (2008), která zjistila, že až u 50% knihovníků nebo referenčních knihovníků byl zjištěn určitý stupeň vyhoření. Je proto nezbytné zabývat se nejen komunikací se zákazníkem (která by měla být specializovaná podle věku zákazníka), ale i duševní hygieně a dalším psychologickým disciplínám.

4. Vymezení výzkumného tématu (problému)

Bakalářská práce se bude zabývat stanovením psychologických disciplín, které by mohly být zařazeny do mimoškolního vzdělávání knihovníků ve veřejných knihovnách. Praktická část bude zaměřena na zjištění úrovně vzdělávání oblasti psychologie u knihovníků ve veřejných knihovnách a jejich názory, postoje a preference k takovému typu vzdělávání.

klíčová slova:

psychologie - je věda, která studuje lidské chování (Atkinson, 2003), mentální procesy (Plháková, 2003) a tělesné dění včetně jejich vzájemných vztahů a interakcí (souhrnně označované jako psychika) a snaží se jej popsat, vysvětlit a predikovat.

veřejná knihovna - Veřejná knihovna je organizace, zřízená, podporovaná a dotovaná společností, a to buď prostřednictvím místní, regionální či národní správy nebo jinou formou společenské organizace. Zajišťuje přístup k vědě, informacím a uměleckým dílům prostřednictvím různých zdrojů a služeb. Je přístupná všem členům společnosti stejně, bez ohledu na rasu, národnost, věk, pohlaví, náboženství, jazyk, invaliditu, ekonomické postavení, zaměstnání a dosažený stupeň vzdělání (Gill, 2002)

mimoškolní vzdělávání - Mimoškolní vzdělávání zahrnuje oblast profesního vzdělávání, ale také oblast zájmového a kulturního vzdělávání (Kukrechtová, 2010)

celoživotní vzdělávání - Celoživotní vzdělávání „je proces rozvíjení vzdělanosti a osobnosti

člověka, která probíhá od narození do smrti.“ (Kukrechtová, 2010)

5. Cíl diplomové práce

Cíl: cílem diplomové práce je:

1. určit které psychologické disciplíny by se hodily pro celoživotní vzdělávání knihovníků ve veřejných knihovnách a proč
2. zjistit od knihovníků v praxi, zda by takové vzdělávání oni sami považovali za oborově přínosné

6. Metody zpracování diplomové práce

Předmětem výzkumu bude zjištění, zda se knihovníci veřejných knihoven vzdělávají v oboru psychologie. Praktická část práce se bude soustřeďovat na názory, postoje a preference knihovníků jak v širším mimoškolním vzdělávání, tak ve vzdělávání v oblasti psychologie.

Výzkumnou metodu bude elektronický online dotazník, který rozešlu do náhodně vybraných veřejných knihoven po celé ČR. Vyhodnocením dotazníku v programu SPSS získám v první řadě deskriptivní statistiky, ze kterých budu vycházet při celkovém hodnocení výzkumu.

7. Základní odborná literatura

Akce skip - Přehled registrovaných knihovnických akcí [online]. 2007 [cit. 2011-11-13]. Knihovnické konference, semináře, vzdělávací akce. Dostupné z WWW: <<http://old.stk.cz/Akce/Prehled.html>>.

ATKINSON, R. L. *Psychologie*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-640-3.

Besedy a přednášky - přehled [online]. 2010 - 2011 [cit. 2011-11-13]. Besedy. Dostupné z WWW: <<http://www.skipcr.cz/odborne-organy/sekce-vzdelavani/besedy-a-prednasky-prehled/view?searchterm=besedy>>.

GILL, P. *Služby veřejných knihoven : Směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj* [online]. Praha : Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2002 [cit. 2011-11-14]. Dostupné z WWW: <<http://archive.ifla.org/VII/s8/news/pg01-cz.pdf>>. ISBN 80-85851-14-8.

HAYES, N. *Aplikovaná psychologie*. Praha : Portál, 2003. 224 s. ISBN 80-7178-807-4.

HOUŠKOVÁ, Z. Zpráva o aktivitách sekce vzdělávání SKIP v roce 2010. [online] [cit. 2011-11-13]. Dostupné z WWW: <http://www.skipcr.cz/odborne-organy/sekce-vzdelavani/dokumenty/Sekcevzdelavani_2010.pdf>.

KOHOUTKOVÁ, J, BARTOŠEK, M. *Automatizace knihoven MU (2). Zpravodaj ÚVT MU*. ISSN 1212-0901, 1992, roč. III, č. 2, s. 11-13.

MASSUARD, A. Knihovnik nebo robot - Budoucnost profese XXI. století. *Knihovna*. [online]. 2009, roč. 20, č. 1, s. 119-124 [cit. 2011-11-13]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovna91/mass.htm>>. ISSN 1802-8772.

PLHÁKOVÁ, A. *Obecná psychologie*. Praha : Academia, 2003. ISBN 80-200-1387-3.

SKIP [online]. 2007 [cit. 2011-11-13]. Knihovnické konference, semináře, vzdělávací akce. Dostupné z WWW: <<http://old.stk.cz/Akce/Stats.html>>.

8. Současný stav řešené problematiky

BYLOKOVÁ, K. *Syndrom vyhoření knihovníků se zaměřením na práci v referenčních službách*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, 2008. 71 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Michal Lorenz.

Autorka práce řeší problém syndromu vyhoření u referenčních knihovníků, rizikové faktory v této profesi a prevenci. Ve výzkumné části zjišťuje jak častý je syndrom vyhoření u referenčních knihovníků a přichází s velmi zajímavými daty, na které by bylo třeba upozornit a řešit je.

KUKRECHTOVÁ, M. *Mimoškolní vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků*. Brno : Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2010, 131 s., Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Škyřík.

Diplomová práce Markéty Kukrechtové se ve své teoretické části zaměřuje na mimoškolní vzdělávání knihovníků, na jeho popis, vysvětlení a projekty, které tento typ vzdělávání podporují. Ve své praktické části se práce soustřeďuje na zjištění úrovně mimoškolního vzdělávání v ČR a dále se autorka pokusila získat i informace ohledně zahraničního vzdělávání knihovníků, ovšem kvůli minimální návratnosti dotazníků není možné zobecňovat data.

PAVLOVSKÁ, M. *Mimoškolní vzdělávání referenčních knihovníků; návrh modelu jejich vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české

literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2010. 51 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Petr Škyřík.

Tato práce pojednává o referenčních knihovnicích, o nástrojích, které používají v praxi pro plnění své práce. Tato práce vychází z velké části ze zahraničních zdrojů. Důležitá část práce je sekce, kde autorka řeší mimoškolní vzdělávání knihovníků v ČR a to jednak organizace a jednak projekty podporující mimoškolní vzdělávání. V poslední části své práce autorka řeší oblasti, ve kterých by se knihovníci mohli vzdělávat.

SLAVÍKOVÁ, E. *Výzkum vzdělávání knihovníků neprofesionálních knihoven pro 21. století*. Brno : Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2011. 99 s. Vedoucí diplomové práce Mgr. Petra Hornochová.

Práce se na úvod soustřeďuje na na vývoj knihoven a legislativu. Celoživotnímu vzdělávání se autorka věnuje velice podrobně ve druhé a třetí části své práce. Rozebírá zde úlohu krajských knihoven všech krajů ČR pro vzdělávání knihovníků v neprofesionálních knihovnách. Ve výzkumné části práce se dozvídáme informace ohledně vzdělávání knihovníků v neprofesionálních knihovnách a z těchto informací autorka vyvozuje témata pro vzdělávací akce.